

A fordításhoz felhasznált művek:

Zen Flesh, Zen Bones

transcribed by Nyogen Senzaki and Paul Reps

fordította:
Szigeti György

Hungarian translation: © Szigeti György, 1998.

A Kőrösi Csoma Sándor Buddhista Egyetem
és a Tan Kapuja Buddhista Főiskola
jegyzete

ISBN 963 7310 53 3

Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó, 1998.

Szedte, tördelte és borítótervet készítette: Szigeti György

Nyomdai kivitelezés: Image Nyomda

SZÁZEGY ZEN TÖRTÉNET

1. EGY CSÉSZE TEA

Nan-int, a Meidzsi-korszak (1868-1912) egyik japán mesterét, meglátogatta egy egyetemi professzor, hogy kérdéseket tegyen fel a zenről.

Nan-in teát szolgáltat fel. Miután teletöltötte a látogató csészéjét, tovább töltött.

A professzor nézte, hogyan csordul ki a tea, és mikor már nem tudta tovább türtőztetni magát, felkiáltott:

– Már tele van! Ne töltsön többet!

– Ehhez a csészéhez hasonlóan maga is tele van a saját véleményeivel és feltevéseivel – mondotta Nan-in. – Hogyan mutathatnám meg magának, mi a zen, ha nem üríti ki a csészéjét?

2. GYÉMÁNT A SÁROS ÚTON

Gudó a császár tanítója volt. Mégis egyedül vándorolt, mint kolduló szerzetes. Egy napon, útban Edóba, a sogunátus kulturális és politikai központjába, egy apró falu, Takenaka felé közeledett. Éjszaka volt, és ömlött az eső. Gudó bőrig ázott. Szalmaszandálja darabokra szakadt. A faluhoz közel, egy tanyaház ablakában négy-öt pár szandált pillantott meg, és úgy döntött, hogy vesz magának egyet.

A szandálokat kínáló asszony, látva, hogy bőrig ázott, meghívta éjszakára az otthonába. Gudó köszönettel elfogadta. Belépett, és szútrát recitált a házioltár előtt. Azután bemutatták az asszony édesanyjá-

nak és gyermekeinek. Gudó észrevette, hogy az egész család szomorú, és megkérdezte, mi bántja a szívüket.

– Férjem szerencsejátékos és iszákos – felelte az asszony. – Amikor történetesen nyer, leissza magát és gorombán viselkedik. Amikor veszít, másoktól kér kölcsönt. Néha olyan tök részeg, hogy egyáltalán nem jön haza. Mit tegyek?

– Majd én segítek neki – válaszolta Gudó. – Itt van egy kis pénz. Vegyél nekem négy liter kitűnő bort és valami finom ennivalót. Azután térj nyugovóra. Én itt fogok meditálni az oltár előtt.

Éjfél körül a ház ura részegen hazaérkezett.

– Hun vagy asszony? Hukk! Megjöttem! Adj valamit ennem! – üvöltötte a férj.

– Nesze, itt van – szólalt meg Gudó. – Útközben elkapott az eső, de kedves felesége meghívott, hogy töltssem itt az éjszakát. Viszonzásul vettem bort és halat, ha akarja, egyen-igyon belőlük!

A ház ura megörült. Tüstént felhörpintette a bort, és elterült a padlón. Gudó leült elé meditációba.

Reggel, amikor a ház ura felébredt, nem emlékezett az éjszaka történéseire.

– Ki vagy te? Honnan jössz? – kérdezte Gudót, aki még mindig meditációban ült.

– Gudó vagyok, Kjótóból jöttem, és Edó felé tartok – válaszolta a zen mester.

A férj elszégyellte magát, és áradozva bocsánatot kért a császár tanítójától.

Gudó elmosolyodott, és így szólt:

– Az életben minden mulandó. Az élet nagyon

rövid. Ha folytatod a szerencsejátékot és az ivászatot, akkor nem marad időd más dolgok megvalósítására, és még a családnak is szenvedést okozol.

A férj hirtelen felébredt az álmából.

– Igazad van! – jelentette ki. – Hogyan tudnám meghálálni ezt a csodálatos tanítást? Engedd meg, kérlek, hogy elkísérjelek egy darabon, és vigyem a holmidat!

– Ha akarod – mondta Gudó.

Útnak indultak. Miután megtettek több, mint öt kilométert, Gudó szólt a férfinak, hogy forduljon vissza. „Csak még tíz kilométert!” – kérte a férfi. Továbbmentek.

– Most már igazán térj haza – szólt Gudó.

– Menjünk még húsz kilométert – kérte a férfi.

Amikor megtették a húsz kilométert, Gudó így szólt:

– Azonnal térj haza!

– Követlek az életem hátralévő részében – jelentette ki a férfi.

Az újabkori japán zen tanítók annak a híres mester leszármazási ágának az örökösei, aki Gudó utódja volt. Az utód neve Mu-nan volt, ami azt jelenti: az embet, aki soha nem fordult vissza.

3. VALÓBAN?

Hakuin zen mestert a tiszta életéért csodálták a szomszédjai. A közelében lakott egy gyönyörűséges japán lány, kinek szülei élelmiszerbolt tulajdonosai voltak. Hirtelen, minden figyelmeztetés nélkül, a szülők észrevették, hogy leányuk kisbabát vár.

Szörnyen megdühödtek, de a lány nem volt hajlandó elárulni, ki a gyermeke apja. Majd hosszas faggatás után, végre kimondta a nevét: „Hakuin az.”

A szülők dühösen elmentek a mesterhez, aki csak ennyit kérdezett:

– Valóban?

Miután a kisbaba megszületett, elvitték Hakuinhoz. A mester addigra elvesztette jó hírét, ami egyáltalán nem bosszantotta, és a gyermeknek jó gondját viselte. A szomszédjaitól szerzett tejet, és minden mást, amire a kicsinek szüksége volt.

Egy évvel később a leányanya, gyötrő hallgatását megtörve, bevallotta szüleinek az igazat. A gyermek igazi apja egy fiatal férfi volt, aki a halpiacon dolgozott.

A leány anyja és apja nyomban elmentek Hakuinhoz, hogy bocsánatát kérjék. Hosszasan mentegetőztek, és visszakérték a gyermeket.

Hakuin beleegyezett, és a kicsit átadva, mindössze ennyit kérdezett:

– Valóban?

4. ENGEDELMESSÉG

Bankei mester beszédein nemcsak zen tanítványok vettek részt, hanem mindenféle rangú és felekezeti emberek is. A mester sohasem idézte a szútrákat, és nem bocsátkozott filozófiai magyarázatokba. Szavai közvetlenül szívéből, hallgatói szívéhez szóltak.

Bankei hallgatóságának nagy létszáma felbosszantotta a Nicsiren-iskola egyik papját, akitől elpártoltak követői, hogy a zen tanítást hallgassák. Az öntelt Nicsiren pap ellátogatott a templomba, hogy Bankei mesterrel vitázzon.

– Hé, zen mester! – kiáltott oda. – Várjon csak egy pillanatra! Meglehet, hogy mások tisztelik Önt, és engedelmeskednek szavainak, de a hozzám hasonló emberek nem. Tudna belőlem engedelmes fickót faragni?

– Gyere ide mellém, majd meglátod! – szólt Bankei.

A pap büszkén utat tört magának a tömegben a mesterhez.

Bankei elmosolyodott.

– Gyere csak a bal oldalamra!

A pap engedelmeskedett.

– Nem, mégsem, jobban tudunk beszélni, ha a jobb oldalamon vagy. Gyere át ide!

A pap büszkén átsétált a jobb oldalra.

– Látod, milyen engedelmes fickó vagy! Most pedig ülj le és figyelj!

5. HA SZERETSZ, SZERESS NYÍLTAN!

Húsz szerzetes és egy Esun nevű szerzetesnő meditációt gyakorolt egy zen mesternél.

Esun nagyon szép volt, annak ellenére, hogy leborotválta a haját, és egyszerű ruhát viselt. Néhány szerzetes titokban belészeretett. Egyikük írt neki egy szerelmes levelet, melyben találkát kért tőle.

Esun nem válaszolt. Másnap a mester beszédet tartott a tanítványoknak. Amikor a beszéd véget ért, Esun felállt, és a következő szavakkal fordult a levél írójához:

– Ha igazán annyira szeretsz, akkor gyere ide és ölelj meg most!

6. SZERETET NÉLKÜL

Élt egy öregasszony Kínában, aki több mint húsz éven át eltartott egy szerzetest. Épített neki egy kicsi konyhót és etette őt, amíg meditált. Végül azon tűnődött, hogy mit ért el a szerzetes ennyi idő után.

Azért, hogy ennek utána járjon, megnyerte egy bővérű leány segítségét.

– Menj és öleld magadhoz! – mondta neki az öregasszony. – Azután kérdezd meg tőle: „És most mi lesz?”

A leány meglátogatta a szerzetest, és minden teketória nélkül ölelgetni kezdte. Azután megkérdezte tőle, mit szándékozik tenni.

– Korhadt fa a hideg sziklán a télben – válaszolta

a szerzetes meglehetősen költőien. – A hideg átjárja a vidéket.

A leány visszatért és elmesélte, mit mondott a szerzetes.

– Ha belegondolok, hogy ezt a fickót etettem húsz éven át! – kiáltotta az öregasszony mérgesen. – Semmibe vette a vágyadat, és nem volt hajlandó elmagyarázni a helyzetedet. Nem szenvedélyt kellett volna mutatnia, hanem csak együttérzést.

Az öregasszony azonnal a konyhához ment, és porig égette.

7. BEJELENTÉS

Tanzan élete utolsó napján hatvan levelezőlapot írt, és megkérte szolgáját, hogy adja fel azokat. Azután eltávozott az élők sorából.

A levelezőlapon ez állt:

Elhagyom ezt a világot.

Ez az utolsó bejelentésem.

Tanzan
1892. július 27.

8. TEREBÉLYES HULLÁMOK

A Meidzsi-korszak elején élt egy híres birkózó, akit O-naminak, Terebélyes Hullámoknak hívtak.

O-nami mérhetetlenül erős volt, és ismerte a birkózás művészetét. Amikor zártkörben birkózott, még a tanítóját is megverte, de ahogy közönség elé lépett, olyan bátortalan lett, hogy még a saját tanítványai is földhöz vágták.

O-nami úgy érezte, hogy egy zen mester segítségét kell kérnie. Hakuju, a vándortanító, egy közeli kis templomban szállt meg, ezért O-nami elment hozzá, hogy elmesélje neki bánatát.

– Szóval, Terebélyes Hullámok a neved. Maradj itt a templomban éjszakára – tanácsolta neki a tanító. – Képzeld el azt, hogy hatalmas hullám vagy, nem pedig ijedős birkózó. Te vagy a terebélyes hullám, amely elsöpör és elnyel mindent, ami az útjába kerül. Cselekedj így, és akkor te leszel az ország legjobb birkózója!

A tanító visszavonult. O-nami leült meditációba, és megpróbálta elképzelni magát, mint hullám. Kavartak a gondolatok a fejében. Majd fokozatosan érezni kezdte a hullámokat, amelyek az éjszaka folyamán egyre nagyobbak és nagyobbak lettek. Elsöpörték a virágokat a vázákban, még a szentély Buddháját is elöntötték. Hajnal előtt a templom már nem volt egyéb, csak egy határtalan tenger áradása és apadása.

Reggel a tanító O-namit meditációban találta, bágyadt mosollyal az arcán. Megveregette a vállát.

– Most már semmi sem háborgathat téged – mondta a tanító. – Lám, te vagy a terebélyes hullám, mely elsöpör mindent az útjából.

O-nami aznap elindult egy birkózó-versenyen, amit megnyert. Többé nem akadt senki sem Japánban, aki legyőzte őt.

9. A HOLDAT NEM LEHET ELLOPNI

Rjokan zen mester egyszerű életet élt kicsinyke kunyhójában, a hegy lábánál. Az egyik éjszakán egy tolvaj tört be a kunyhóba, felforgatta, de nem talált semmit, amit ellophatott volna.

Rjokan éppen visszatért, és elcsípte a tolvajt.

– Biztosan hosszú utat kellett megtenned, hogy láthass engem – mondta Rjokan a csavargónak. – Nem térhetsz vissza üres kézzel. Kérlek, fogadd el a ruhámat ajándékba.

A tolvaj elképedt, fogta a ruhát és elsomfordált.

Rjokan, a holdban gyönyörködve, meztelenül ült.

– Szegény ember – merengett a zen mester –, bár csak neki adhattam volna ezt a gyönyörű holdat is!

10. HOSIN UTOLSÓ VERSE

Hosin zen mester hosszú évekig Kínában élt, majd egy napon visszatért Japán egyik észak-keleti tartományába, ahol tanítványok gyűltek köré. Amikor már nagyon öreg volt, elmesélt nekik egy történetet, amit Kínában hallott. Ez a történet így szólt:

„Az egyik év decemberének huszonötödik napján, az öreg Tokufu így szólt a tanítványaihoz:

– Nem fogom megélni az újévet. Bánjatok velem jól az óévben.

A tanítványok azt hitték, hogy a mester tréfál, de mivel Tokufu mindegyikük nagylelkű tanítója volt, ezért sorra meghívták egy lakomára az óév hátralévő napjaiban.

Az újév estéjén Tokufu így szólt:

– Jók voltatok hozzám. Holnap délután, amikor eláll a havazás, elhagylak benneteket.

A tanítványok felkacagtak, azt hitték, hogy a vén mester tréfál, mivel az éjszakai égbolt tiszta volt, és egyáltalán nem havazott. De éjjelkor havazni kezdett, és másnap nem találták sehol tanítójukat. Bementek a meditációs csarnokba, és rátaláltak a halott mesterre.”

Hosin, miután elmesélte ezt a történetet, így szólt a tanítványaihoz:

– Egy zen mesternek nem szükséges, hogy megjósolja halálát, de ha igazán akarja, képes rá.

– Ön is? – kérdezte az egyik tanítvány.

– Igen – válaszolta Hosin. – Majd bebizonyítom nektek hét nap múlva.

A tanítványok nem hittek neki, és sokan közülük már a beszélgetést is elfelejtették, mikor Hosin újra egybehívta őket.

– Hét nappal ezelőtt – emlékezett vissza a mester – azt mondtam nektek, hogy elhagylak benneteket. Ugye ilyenkor az a szokás, hogy búcsúverset írunk, de én nem vagyok se költő, se kalligrafus. Arra kérném valamelyikőtöket, hogy írja le utolsó szavaimat.

A tanítványok azt hitték, hogy tréfál, de egyikük írni kezdett.

– Felkészültél? – kérdezte Hosin.

– Igen, uram – válaszolta az író.

Akkor Hosin a következő verset költötte:

Világosságból jöttem.

Világosságba térek vissza.

Mi ez?

A vers egy sorral rövidebb volt a megszokott négytől, ezért a tanítvány így szólt:

– Mester, egy sor még hiányzik.

Hosin győztes oroszlánként felkiáltott:

– Kaaa!

És elhagyta ezt a világot.

11. SUNKAI TÖRTÉNETE

A törékeny szépségű Sunkait, másik nevén Szuzut, nagyon fiatalon, akarata ellenére adták férjhez. Később, miután a házasságnak vége szakadt, egyetemre járt, ahol filozófiát tanult.

Aki Sunkait megpillantotta, nyomban belészeregett. Sunkai is könnyen szerelembe esett. A szerelem egyetemi éveiben sem kerülte el, és miután a filozófia már nem érdekelte, ellátogatott egy zen templomba, hogy a zent tanulmányozza. Persze a zen tanítványok is szerelmesek lettek a lányba. Sunkai egész életét betöltötte a szerelem.

Végül Kjótóban igazi zen tanítvány lett. Szerzetársai Kennin altemplomában a leány őszinteségéről áradoztak. Egyikük rokonléleknek bizonyult, és segítette őt a zen tökéletes megismerésében.

Kennin apátja, Mokurai, kinek neve Csendes Mennydörgést jelentett, szigorú ember volt. Megtartotta az erkölcsi fogadalmakat és ugyanezt elvárta papjaitól is. A modern Japánban a papok egyre kevesebbet törődtek a buddhizmus megvalósításával, de annál többet a házassággal. Mokurai, amikor nőt talált valamelyik templomában, fogott egy seprűt és elkergette őket, de úgy látszott, minél többet söpört ki, annál többen tértek vissza.

Ebben a bizonyos templomban a főpap felesége féltékeny lett Sunkai komolyságára és szépségére. Amikor a tanítványok Sunkai elszánt zen gyakorlatát dicsérték, a feleség majd megpukkadt a méregtől. Végül pletykálkodni kezdett Sunkairól és fiatal

barátjáról. Ennek következtében mindkettőjüket elkergették a templomból.

– Meglehet, hogy a szerelem vétkébe estem – gondolta Sunkai –, de a pap felesége sem maradhat a templomban, mivel a barátommal ilyen igazságtalannul bántak.

Sunkai aznap éjszaka egy kanna petróleummal felgyújtotta az ötszáz éves templomot, amely porig égett. Reggel a rendőrség karjaiban találta magát.

Egy fiatal ügyvéd érdeklődni kezdett iránta és minden igyekezetével azon volt, hogy enyhítse a büntetését. „Ne segítsen rajtam” – mondta a leány. „Mert különben olyat teszek, amiért újra börtönbe zárnak!”

Sunkai, a hétéves büntetést letöltve, kiszabadult a börtönből, ahol a hatvanhárom éves foglár szintén belészeregett.

Most azonban mindenki úgy tekintett rá, mint egy börtöntöltelékre. Senki sem barátkozott vele. Még a zen követői is kerülték, akik állítólag hisznek abban, hogy a megvilágosodást ebben az életben és ebben a testben el lehet érni. Sunkai úgy találta, hogy a zen és a követői két teljesen különböző dolog. Rokonai elüldözték. Megbetegedett, elszegényedett és legyengült.

Egy napon találkozott egy Sinsu pappal, aki megismertette vele a Szeretet Buddhájának nevét, és ebben Sunkai lelke vigaszt és nyugalmat lelt. Halálakor, alig harminc esztendőskorában, még gyönyörű szép volt.

Megírta saját élettörténetét, hiábavaló erőfeszítést téve, hogy eltartsa magát, és történetének egy részét

elmesélte egy írónőnek. Életét így ismerték meg a japánok. Azok, akik elűzték Sunkait, akik gyalázták és gyűlölték őt, most a bűntudat könnyeivel küszködve olvassák élettörténetét.

12. BOLDOG KÍNAI

Amerikában, a kínai negyedeket járva, megannyi vászonzsákokat cipelő, tömzsi alakot ábrázoló szoborra lehetünk figyelmesek. A kínai kereskedők ezt a figurát Boldog Kínainak vagy Kacagó Buddhának hívják.

Hotei a Tang-dinasztia korában élt. Nem akarta magát zen mesternek nevezni, és azt sem, hogy tanítványok sokasága vegye körül. Egy nagy zsákkal járta az utcákat, melybe cukorkát, gyümölcsöt vagy fánkot tett a gyermekeknek, akik köré gyűltek játszani. Hotei megalapította az utcák óvodáját.

Valahányszor vakbuzgó zen követővel találkozott, kinyújtotta markát és így rimánkodott:

– Szánjon meg egy fillérrel!

Ha bárki azt kérte tőle, hogy térjen vissza a templomba másokat tanítani, újra rimánkodni kezdett:

– Szánjon meg egy fillérrel!

Egy napon, ahogy játékos munkáját végezte, odaetődött egy másik zen mester, és megkérdezte:

– Mi a zen jelentése?

Hotei csendben ledobta a zsákját a földre.

– Akkor mi a zen megvalósítása?

A Boldog Kínai nyomban a hátára lódította a zsákját, és továbbment.

13. EGY BUDDHA

Tókióban, a Meidzsi-korszak idején, élt két merőben más jellemvonású, kiemelkedő tanító. Egyikük, Unso, a Singon-iskola egyik mestere, lelkiismeretesen megtartotta Buddha fogadalmait. Sohasem ivott szeszest italt, és délelőtt tizenegy óra után nem vett magához ételt.

A másik tanító, Tanzan, aki a Császári Egyetem filozófiaprofesszora volt, soha nem tartotta meg a fogadalmakat. Amikor éhes volt, evett, amikor napközben szunyókálni támadt kedve, lefeküdt.

Egy napon Unso meglátogatta Tanzant, aki éppen bort ivott, pedig annak egyetlen cseppje sem érintetné egy buddhista nyelvét.

– Szervusz, testvér – köszöntötte Tanzan Unsót. – Nem kérsz bort?

– Sohasem iszom – mondta Unsó büszkén.

– Aki nem iszik, az nem ember – jegyezte meg Tanzan.

– Azt mered mondani, hogy nem vagyok ember, csak azért, mert nem öntök fel a garatra?! – kiáltott fel Unso dühösen, majd így kérdezett:

– Ha nem vagyok ember, akkor mi vagyok?

– Egy Buddha – válaszolta Tanzan.

14. SÁROS ÚT

Egy napon Tanzan és Ekidó együtt lépkedtek a sáros úton, szakadó esőben.

Az egyik kanyarnál megláttak egy bájos leányt, aki selyemből készült kimonót és széles selyemövet viselt. A leány képtelen volt átjutni a sáros út túloldalára.

– Gyere leányom! – szólította meg Tanzan. Karjai-ba kapta a leányt, és átvitte a sártengeren.

Ekidó egészen estig hallgatott. Mikor elérték a templomot, ahol megszálltak, felbőszülten így korholta Tanzant:

– Mi szerzetesek nem megyünk nők közelébe! Kerüljük a fiatal és bájos leányokat, mert veszélyesek! Miért tetted ezt?

– Én otthagytam a leányt, te még mindig cipeled? – kérdezte Tanzan.

15. SOUN ÉS ÉDESANYJA

Soun a szótó zen egyik mestere volt. Amikor diákkorában meghalt az édesapja, rámaradt idős édesanyja gondozása.

Soun akárhányszor a kolostorok meditációs csarnokába ment, mindig magával vitte édesanyját is. Mivel együtt voltak, ezért a fiú nem lakhatott a többi szerzetessel. Soun épített egy kicsi kunyhót, és ott viselte gondját édesanyjának. Buddhista szútrák és költemények másolásával kereste meg kevéske pénzét a betevő falatokra.

Amikor Soun halat vett az édesanyjának, az emberek kigúnyolták, mivel egy szerzetes nem ehett halat. De Soun nem törődött velük. Édesanyját nagyon bántotta, hogy mások kinevetik a fiát. Végül így szólt hozzá:

– Talán szerzetesnőnek kéne mennem. Én is elélnék csak zöldségen és rizsen.

Az édesanya belépett a buddhista rendbe, és együtt gyakorolt a fiával.

Soun nagyon szerette a zenét, és a hárfa mestere lett, amelyen édesanyja is játszott. Teliholdas éjszakán együtt pengették a húrokat.

Egy éjszakán egy fiatal hölgy sétált el a kunyhójuk előtt, és a dallam mélyen a szívéig hatolt. Meghívta Sount magához másnap estére, hogy muzsikáljon neki. A fiú elfogadta a meghívást. Néhány nappal később Soun összetalálkozott a fiatal hölgygel az utcán, és megköszönte neki a vendéglátást. Mások persze kinevették, mert egy utcalány házában vendégeskedett.

Egy napon Soun elment egy távoli templomba, hogy előadást tartson. Miután néhány hónappal később hazatért, édesanyját holtan találta. Mivel barátjai nem tudták értesíteni, ezért a temetést nélküle kezdték meg.

Soun odalépett a koporsóhoz, ráütött a botjával, és így szólt:

– Édesanyám, visszatért a fiad.

– Örülök, hogy visszatértél – válaszolta anyja nevében saját magának.

– Én is örülök, anyám – mondta Soun.

Majd a közelében álló emberekhez szólt:

– A temetési szertartásnak vége. Elégethették a testet.

Amikor Soun öreg volt, érezte, közeleg a vég. Megkérte tanítványait, hogy reggel gyűljenek köré. Majd közölte velük, hogy délben elhagyja ezt a világot. Meggyújtott egy szál füstölőt édesanyja és öreg mestere fényképe előtt, és a következő verset költötte:

*Ötvenhat éven át legjobb tudásom szerint éltem.
Kítapostam saját utamat ebben a világban.
Elállt az eső, felszakadozik a felhőzet.
Télihold ragyog a kék égen.*

A tanítványok a mester köré gyűltek, és elrecitáltak egy szútrát. Soun az imádság hangjával kísérve távozott el.

16. KÖZEL A BUDDHASÁGHOZ

Egyszer egy egyetemi hallgató meglátogatta Gasant, és megkérdezte tőle:

– Olvasta már a keresztény Bibliát?

– Nem, olvass fel nekem belőle – felelte Gasan.

A tanuló kinyitotta a Bibliát és felolvasott Szent Máté evangéliumából: „És a ruha miatt miért nyugtalanoktok? Nézzétek a mezei liliomokat, mint nővekednek. Nem fáradoznak s nem fonnak. Mondom nektek: Még Salamon sem volt minden dicsőségében úgy felöltözve, mint egy ezek közül... Ne aggódjatok

tehát a holnap miatt, a holnapi nap majd gondoskodik magáról.”

– Akárki mondotta ezeket a szavakat, megvilágosodott lénynek tartom – szólt Gasan.

A tanuló tovább folytatta a felolvasást: „Kérjetelek és adnak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és ajtót nyitnak. Mindaz, aki kér, kap, aki keres, talál, és a zörgetőnek ajtó nyílik.”

Gasan megjegyezte:

– Kiváló. Akárki mondta ezt, közel van a buddhasághoz.

17. SZIGORÚ TANÍTÁS

Kusuda, a fiatal orvos, Tókióban találkozott egy kolégiumi társával, aki korábban a zent tanulmányozta. A fiatal doktor megkérdezte tőle, hogy mi a zen.

– Azt nem tudom megmondani neked, de egy dolog biztos. Ha megérted a zent, akkor nem fogsz félni a haláltól.

– Nagyszerű – mondta Kusuda. – Majd megpróbálom. Hol talállok egy tanítót?

– Menj el Nan-in mesterhez!

Kusuda elment meglátogatni Nan-int. Vitt magával egy huszonöt centiméter hosszú tört, hogy próbára tegye a mestert, vajon fél-e a haláltól.

Amikor Nan-in meglátta Kusudát, így kiáltott fel:

– Szervusz, barátom! Hogy vagy? Régen láttuk egymást!

Kusuda meghökkenve így válaszolt:

– De hát nem is találkoztunk soha!

– Nohát! Összetévesztettek egy másik orvossal, aki itt tanul.

Ezzel Kusuda elvesztette esélyét, hogy próbára tegye a mestert, úgyhogy ímmel-ámmal arra kérte, adjon neki zen tanítást.

– A zen könnyű munka. Ha orvos vagy, bánj a betegekkel kedvesen. Ez a zen.

Kusuda három ízben látogatta meg Nan-int, aki valahányszor ugyanazt mondta neki: „Egy orvos nem vesztegetheti el itt az idejét. Menj haza, és törődj a betegekkel!”

Kusuda nem értette, hogy egy ilyen tanítás nyomán, hogyan szabadulhat meg valaki a halálfélelemtől. Ezért negyedszerre is meglátogatta a mestert, és így panaszkodott:

– A barátom azt mondta nekem, hogy ha valaki a zent tanulmányozza, akkor megszabadul halálfélelemtől. Valahányszor itt jártam, Ön mindig azt mondta, hogy törődjek a betegekkel. Ennyit én is tudok. Ha ez az Ön úgynevezett zenje, akkor többé nem jövök ide magához.

Nan-in elmosolyodott, és megveregette az orvos hátát.

– Túl szigorú voltam hozzád. Hadd adjak neked egy kóant.

Majd elmesélte Kusudának „Dzsósú Mu!” kóanját, hogy meditáljon rajta. Ez a kóan a *Nincs Kapu* kóan gyűjteményben a megvilágosodás első kapuja.

Kusuda két éven át elmélkedett a Mu! (Nincs!) kérdésén. Egy napon úgy érezte, hogy elérte azt a

bizonyos tudatállapotot. De a tanítója így szólt: „Még nem vagy kész.”

Kusuda még másfél évig folytatta az elmélkedést. Tudata megnyugodott. A kérdés szertefoszlott. A nincs igazsággá lett. Szolgált a betegeit, és anélkül, hogy tudomása lett volna róla, megszabadult az élet és halál gyötrelmeitől.

Egy napon meglátogatta Nan-int. Öreg tanítója csak mosolygott.

18. EGY PÉLDÁZAT

Az egyik szútrában Buddha a következő példázatot mesélte el:

„Egy férfi éppen a földeken sétált, amikor hirtelen összetalálkozott egy tigrissel. Nyomban megfutamodott, a tigris utána vágatott. A férfi, egy szakadékhoz érve, megragadta egy elvadult szőlőtő gyökerét, és át lendült a mélység szája fölé. A tigris a szakadék szélén szaglászott utána. A férfi remegve lenézett, messze alatta egy másik tigris fente rá a fogát. Egyedül a szőlőtő tartotta életben.

Két egér, egy fehér és egy fekete, kezdte rágcsálni a szőlőtövet. A férfi mézédés epret fedezett fel a közelében. Egyik kezével markolta a szőlőtövet, a másikkal leszakította az epret. Milyen finom volt!”

19. AZ ELSŐ ALAPELV

Amikor valaki elmegy a Kjótó-i Obaku templomba, a kapu fölött a következő szöveget látja fába vésve: „Az első alapelv.” Az írásjelek szokatlanul nagyok, és akik értékelik a kalligráfia művészetét, azok mesterműnek tartják. Ezeket az írásjeleket kétszáz évvel ezelőtt Kosen rajzolta.

Kosen papírra rajzolta az írásjeleket, amelyek felnagyított változatát vésték fába a mesteremberek. Amikor Kosen a vázlatokat készítette, éppen a feje felett állt egy arcátlan tanítvány, aki több liter tintát készített a kalligráfiához, és soha nem mulasztotta el kritizálni mestere munkáját.

– Nem jó – szólta Kosennek az első próbálkozás után.

– És ez milyen?

– Szörnyű. Rosszabb, mint az előbbi – mondta a tanítvány.

Kosen türelmesen írta az egyik papírt a másik után, míg végül nyolcvannégy „Első alapelv” gyűlt össze, de azok egyike sem nyerte el a tanítvány tetszését.

Amikor a fiatal tanítvány néhány pillanatra elment, Kosen így szólta magában: „Na végre megszabadultam ettől az éles szemű fiútól.” Majd sebtében, senkitől sem zavartatva írni kezdett: „Az első alapelv.”

– Mestermű – jegyezte meg a tanítvány.

20. EGY ÉDESANYA TANÁCSA

Dzsiun, a Singon-iskola egyik mestere, a Tokugavakorszak idején híres szanszkrit tudós volt. Fiatalon órákat adott szerzetestársainak.

Amikor édesanyja erről tudomást szerzett, írt neki egy levelet:

„Fiam, nem hinném, hogy Buddha követője lennél, mert inkább mások két lábon járó szótára akarsz lenni. Az ismereteknek és a magyarázatoknak, a hírnévnek és a büszkeségnek se vége, se hossza. Szeretném, ha befejeznéd az óraadást. Zárkózz be egy kicsinyke templomba a hegy egyik elhagyatott részén. Szenteld idődet a meditációnak, és ezen az úton érd el az igaz megvalósítást.”

21. AZ EGY TENYÉR HANGJA

A Kennin templom mestere Mokurai volt, kinek neve Csendes Mennydörgést jelentett. Volt egy kicsi pártfogoltja, a mindössze tizenkét éves Todzso. A kisfiú látta, hogy az idősebb tanítványok minden reggel és este látogatást tesznek a mester szobájában, ahol tanításban részesülnek, vagy kóanokat kapnak, hogy megfékezzék kóborló tudatukat.

Todzso is szeretett volna személyes tanításra menni a mesterhez.

– Várjál még – mondta Mokurai. – Túl fiatal vagy.

De a gyermek tovább erősködött, Mokurai végül beleegyezett.

Éjszaka, a megfelelő időben, a kicsi Todzso elment Mokurai tanításra használt szobájához. Megállt a küszöb előtt, és megütötte a gongot, hogy jelezze érkezését. Tiszteletteljesen háromszor leborult az ajtó előtt, majd bement, és leült tisztas csendben a mester elé.

– Amikor összecsapod a két tenyeredet, csattanást hallhatsz. Most, mutasd meg nekem, hogyan szól az egy tenyér, ha csattan – kérte a mester.

Todzso meghajolt és visszatért szobájába, hogy ezen a kérdésen elmélkedjen. Ablakából gésák zenéjét hallhatta. „Á, megvan!” – kiáltott fel a kislány.

Másnap este, amikor a tanítója megkérdezte, hogyan szól az egy tenyér, ha csattan, Todzso elkezdte énekelni a gésák zenéjét.

– Nem, nem – mondta Mokurai. – Ez nem az egy tenyér hangja. Még csak meg sem közelítetted!

Todzso azt gondolva, hogy a zene megzavarhatja, átköltözött egy csendesebb helyre. Újra meditálni kezdett: „Hogyan szól az egy tenyér, ha csattan?” Hirtelen vízcsepegést hallott meg. „Megvan!” – kiáltott fel a kislány.

Amikor másnap megjelent a tanítója előtt, Todzso utánozni kezdte a vízcsepegést.

– Micsoda? Ez a vízcsepegés hangja, nem pedig az egy tenyéré. Próbáld meg újra! – mondta neki Mokurai.

Todzso sikertelenül meditált az egy tenyér hangján. Meghallotta a szél zúgását, de azt a hangot sem fogadták el.

Meghallotta a bagoly huhogását, de az sem volt jó.

A sáska ciripelése sem volt az egy tenyér hangja.

Todzso több, mint tíz alkalommal látogatta meg Mokurait különféle hangokkal, de mind rossz volt. Majdnem egy évig elmélkedett azon, hogyan szól az egy tenyér, ha csattan.

Végül a kicsi Todzso elmélyült az igazi meditációban és meghaladta az összes hangot. „Nem gyűjtöttem több hangot” – magyarázta később – „, így hát elértem a hangtalan hangot.”

Todzso megvalósította az egy tenyér hangját.

22. SZÍVEM TÚZBEN ÉG

Szojen Saku, az első zen tanító, aki az Egyesült Államokba látogatott, azt mondta:

„Szívem tűzben ég, de a szemem olyan hideg, mint a kihűlt hamu.”

Szojen Saku a következő szabályok szerint élte mindennapjait:

1. Reggel, mielőtt felöltözöl, gyűjts meg egy füstöt és ülj le meditációba!
2. Az előírt órában térj nyugovóra! Étkezz az előírt napszakokban! Egyél mértéktartással, és sohase keress az evésben kielégülést!
3. Amikor vendéget fogadsz, légy olyan, mintha egyedül lennél! Amikor egyedül vagy, légy olyan, mintha társaságban lennél!
4. Figyelj arra, mit beszélsz, és amit kimondtál, azt vidd át a gyakorlatba!

5. Amikor alkalom adódik, ne szalaszd el, de gondold át kétszer, mielőtt cselekszel!

6. Ne bánkódj a múlton! Inkább tekints a jövőbe!

7. Viselkedj hősként, szeress gyermekként!

8. Mikor nyugovóra térsz, aludj úgy, mintha végső álmra hajtánád fejed! Mikor felébredsz, tüstént ugorj ki az ágyadból, mintha régi cipődet dobnád sutba!

23. ESUN HALÁLA

Amikor Esun zen szerzetesnő elmúlt hatvan éves, érezte, hamarosan elhagyja ezt a világot. Megkért néhány szerzetest, hogy gyűjtsenek halomba fákat az udvaron.

Eltökélten felült a halotti máglya tetejére, majd tüzet gyújtott maga körül.

– Szerzetesnő! – kiáltotta az egyik szerzetes. – Nincs meleg odafent?

– Ez is csak egy olyan ostobát érdekelhet, mint te – válaszolta Esun.

A lángok felcaptak. Esun meghalt.

24. SZÚTRÁK RECITÁLÁSA

Egy földműves megkért egy Tendai papot, hogy recitáljon szútrákat halott feleségéért. Miután a pap befejezte a recitálást, a földműves megkérdezte:

– Gondolod, hogy ez segített a feleségemen?

– A szútrák recitálása nemcsak a feleségednek, de minden érző lénynek sok jót hoz – válaszolta a pap.

– Csakugyan minden érző lénynek áldást hoz? De mi van akkor, ha a feleségem nagyon gyenge, és mások ezt kihasználva, megkaparinjták azt a sok jót, ami neki járna. Kérlek, csak érte recitálj szútrákat.

A pap elmagyarázta, hogy egy buddhistának az a vágya, hogy áldásokat és érdemeket osszon minden érző lénynek.

– Ez nagyszerű tanítás – mondotta a földműves –, de kérlek, tegyél kivételt. Van egy szomszédom, aki goromba hozzám. Nem zárnád ki őt az érző lények sorából?!

25. MÉG HÁROM NAP

Szuivó, Hakuin tanítványa, kiváló tanító volt. Nyári visszavonulása közben meglátogatta őt egy tanítvány Japán egyik déli szigetéről.

Szuivó a következőt kérdezte tőle: „Hogyan szól az egy tenyér, ha csattan?”

A tanítvány visszavonult három évre, de nem tudta megválaszolni ezt a kérdést. Az egyik éjszaka, könynyel küszködve, odament Szuivóhoz:

– Szégyenszemre úgy kell hazatérnem délre, hogy nem tudtam megoldani a kérdést.

– Maradj még egy hetet, és meditálj folyamatosan – tanácsolta Szuivó.

A tanítvány ott maradt, de nem érte el a megvilágosodást.

– Próbáld meg még egy hétig – mondta Szuivó.

A tanítvány szót fogadott, de nem járt sikerrel. A következő hét sem hozott eredményt. A tanítvány kétségbeesetten könyörgött, hogy a mester eressze útnak, de Szuivó ott marasztalta, hogy meditáljon még öt napot. Az sem hozott eredményt. Akkor a mester azt mondta:

– Meditálj még három napot. Ha nem éred el a megvilágosodást, akkor jobb, ha megöled magad.

A tanítvány a második napon elérte a megvilágosodást.

26. A SZÁLLÁS ÁRA

Ha egy vándorló szerzetes meg akart szállni egy zen templomban, akkor vitára kellett kihívnia az ott lakókat. Ha a buddhista tanításról folytatott vitát megnyerte, akkor megszállhatott a templomban. Ha elveszítette, akkor tovább kellett vándorolnia.

Japán egyik északi tartományában élt két testvér egy kicsi templomban. Az idősebb szerzetes művelt volt, míg félszemű öccse együgyű.

Egy napon egy vándorló szerzetes érkezett hozzájuk. A szállás fejében illedelmesen vitára hívta őket

a magasztos tanításról. Az idősebb szerzetes, az aznapi sok tanulástól kimerülve, arra kérte az öccsét, hogy foglalja el a helyét. „Menj el, és kérd, hogy a vita csendben folyjon le!” – figyelmeztette az idősebb.

A fiatal szerzetes és az idegen beléptek a szentélybe, és leültek.

Nem sokkal később a vándor felállt és bement az idősebb szerzeteshez.

– Az öcséd csodálatos ember. Legyőzött engem.

– Meséld el nekem a vitákat! – kérte az idősebb testvér.

– Jól van. Először felmutattam a mutató ujjamat, a Buddhára, a tökéletesen megvilágosodottra utalva. Erre ő felmutatta két ujját, ezzel jelképezve a Buddhát és a tanítását. Mire én felmutattam három ujjamat, a Buddhát, a tanítását, és a harmóniában élő követőit jelképezve. Erre az öcséd az öklét kezdte rázni felém, jelezve, hogy ez a három egyazon tapasztalásból fakad. Ezzel legyőzött, tehát nincs jogom itt maradni – mondta a vándor, és továbbállt.

– Hol van az az ember? – rontott be bátyjához az öcs.

– Úgy hallom, megnyerted a vitát.

– Dehogy nyertem meg, most akarom elpáholni őt.

– Mondd el inkább, mi történt – kérte az idősebbik szerzetes.

– Hát jól van. Ahogy a szemembe nézett, rögtön megsértett, mivel felmutatta mutató ujját, arra célozva, hogy nekem csak egy szemem van. Gondoltam, udvarias leszek vele, hiszen még is csak idegen volt,

és két ujjamat felmutatva gratuláltam neki, hogy két szeme van. Akkor az a faragatlan fickó felmutatta három ujját, arra célozva, hogy nekünk kettőnknek mindössze három szemünk van. Erre én begurultam és be akartam húzni neki egyet, de ő eliszkolt. A vitánk így véget ért!

27. A BOLDOGSÁG HANGJA

Bankei mester diplomához közel élt egy vak ember. Miután Bankei meghalt, a vak így szólt egy barátjához:

– Mivel vak vagyok, nem fürkészhetem az emberek arcát. Csak a hangjuk után tudom megítélni a jellemüket. Amikor mások boldogságának vagy éppen sikerének örülnek, felfedezem a titkolt irigységet is a hangjukban. Amikor mások kudarca felett keseregnek, észreveszem az örömet és az elégedettséget is a hangjukban, mintha annak örülnének, hogy maradt valami, amit most ők kaparinthatnak meg maguknak a saját világukban.

– Bankei hangja azonban mindig őszinte volt. Amikor boldog volt, semmi mást nem hallottam, csak boldogságot. Amikor szomorú volt, csak szomorúságot.

28. NYISD KI A KINCSESTÁRADAT

Daidzsu meglátogatta Baszo mestert Kínában. Baszo megkérdezte:

– Mit keresel?

– A megvilágosodást – válaszolta Daidzsu.

– Miért keresed a kincsestáradon kívül?

– Hol van az én kincsestáram?

– Aki kérdez, az a te kincsestárad.

Daidzsu, a hallottak nyomán, elérte a megvilágosodást. Azontúl mindig így buzdította barátait:

– Nyisd ki a kincsestáradat és használd azokat a kincseket!

29. NINCS VÍZ, NINCS HOLD

Csijono szerzetesnő az Engaku kolostorban Bukkónál tanulmányozta a zent. Hosszú ideig képtelen volt elérni a meditáció gyümölcseit.

Egy holdfényes éjszakán vizet cipelt egy öreg vödörben, amit bambusszal erősítettek meg. A bambusz eltörött, és a vödör alja a földre zuhant. Csijono abban a pillanatban megszabadult.

Ennek emlékére a következő verset költötte:

Próbáltam megmenteni az öreg vödört.

De a bambusz darabka meggyengült és eltörött.

A vödör alja a földre zuhant.

Nincs többé víz a vödörben!

Nincs többé hold a víz tükrében!

30. NÉVJEGY

Keicsu, a Meidzsi-korszak kiváló zen mestere, a Kjótó-i Tokufu-katedrális feje volt. Egy napon Kjótó kormányzója tett látogatást nála.

A szolgál odaadta Keicsunak a kormányzó névjegyet, amelyen ez állt: Kitagaki, Kjótó kormányzója.

– Nincs semmi dolgom ezzel az emberrel – mondta Keicsu a szolgálának. – Közöld vele, hogy távozzon!

A szolgál, sűrű bocsánatkérés közepette, visszaadta a névjegyet.

– Az én hibám volt – mondta a kormányzó, majd fogott egy ceruzát, és kihúzta a „Kjótó kormányzója” szavakat.

– Kérd meg újra a mestert! – szólt a kormányzó.

– Nahát, Kitagaki az? – kiáltott fel Keicsu, miután átfutotta a névjegyet. – Látni szeretném azt az embert!

31. MINDEN A LEGJOBB

Banza kiment a piacra. A hentes üzlete előtt a következő beszélgetés fültanúja volt:

– Adjon egy darabot a legszebb húsából – kérte a vásárló.

– Üzletemben minden hús egyformán kiváló – válaszolta a hentes. – Nem talál itt egyetlen darabot sem, ami ne lenne a legszebb.

Banza, eme szavak hallatára, elérte a megvilágosodást.

32. FIKARCNYI IDŐ, HATALMAS KINCS

Egy nagyúr Takuan zen mester tanácsát kérte abban, hogyan töltsen el az idejét. Úgy érezte, napjai túl lassan telnek hivatalában, ahol merev szertartásossággal kellett fogadnia mások hódolatát.

Takuan papírra vetett nyolc kínai írásjelet, és odaadta az úrnak:

Ez a nap nem lesz kétszer.

Fikarcnyi idő, hatalmas kincs.

Ez a nap nem jön el újra.

Minden perce felbecsülhetetlen kincs.

33. MOKUSEN KEZE

Mokusen mester Tamba tartomány egyik templomában élt. Egy napon az egyik tanítványa fukar feleségére panaszkodott. Mokusen elment a feleséghez, és az orra alá dugta ökölbe szorított kezét.

– Mit jelentsen ez? – kérdezte az asszony meglepődve.

– Ha mindig így tartanám a kezem, akkor milyennek látna?

– Nyomoréknak.

A mester szétnyitotta az öklét, és hatalmas mancsát az asszony orra alá dugta.

– És ha mindig ilyen lenne, akkor milyen lennék?

– Csúfságos – válaszolta az asszony.

– Ha ilyen sokat értesz, akkor biztosan jó feleség vagy – mondta Mokusen, és elment.

A mester látogatása után az asszony segített a férjének költekezni és takarékoskodni.

34. ÉLETÉNEK EGYETLEN MOSOLYA

Mokugent komor embernek ismerték halála napjáig. Akkor így szólt hűséges tanítványaihoz:

– Több, mint tíz éven át tanultatok mellettem. Mutassátok meg nekem, hogyan értelmezték az igazi zent! Aki a legtisztábban fejezi ki, az lesz az utódom, és az kapja meg a köntösömet és a csészémet.

A tanítványok Mokugen szigorú arcát fürkészték, de egyikük sem válaszolt.

Encso, az egyik tanítvány, aki hosszú időn át gyakorolt a mesterrel, odalépett az ágy széléhez, és a gyógyszeres üveget néhány centivel előbbre tolt. Ez volt a válasza a mester felszólítására.

Mokugen arca még szigorúbb lett.

– Mindössze ennyit értesz? – kérdezte a mester.

Encso kinyújtotta a kezét, és visszahúzta az üveget.

Mokugen arcára csodálatos mosoly ült ki.

– Te csirkefogó! Tíz éven át gyakoroltál velem, és még csak nem is láttál tetőtől talpig. Fogd a köntöst és a csészét. Mától a tiéd.

35. MINDEN PILLANAT ZEN

A zen tanítványok legkevesebb tíz évet töltenek el a mesterük mellett, mielőtt másokat tanítani kezdenének. Tenno, miután letöltötte tanulóidejét, maga is tanító lett. Egy esős napon elment meglátogatni Nan-int. Tenno facipőt húzott a lábára és esernyőt vitt magával. Nan-in, miután üdvözölte őt, megjegyezte:

– Feltételezem, hogy a facipődet az előszobában hagytad. Szeretném tudni, hogy vajon az esernyőd a facipő jobb vagy bal oldalán van-e?

Tenno összezavarodott, és hirtelenjében nem tudta, mit válaszoljon. Belátta, hogy képtelen minden pillanatban átadni a zent. Nan-in tanítványa lett, és még hat éven át gyakorolt, hogy megvalósítsa a minden pillanat zenjét.

36. VIRÁGESŐ

Szubhúti a Buddha tanítványa volt. Belátta az üresség tanát, azt a létszemléletet, hogy semmi sem létezik önmagában, csak a szubjektivitás és objektivitás viszonylatában.

Egy napon Szubhúti, a magasztos üresség állapotában időzve, egy fa alatt ült. Virágok kezdtek hullani körülötte.

– Magasztalunk téged az ürességről adott tanításodért – suttogták az istenek.

– De én nem beszéltem az ürességről – csodál-

kozott Szubhúti, erre az istenek így válaszoltak:

– Valóban, nem szóltál az ürességről, és mi nem hallottuk azt. Ez az igazi üresség.

Virágeső hullott Szubhútira.

37. A SZÚTRÁK KINYOMTATÁSA

Tecugen, a zen egyik japán követője, elhatározta, hogy kinyomtatja a szútrákat, amelyeket akkoriban csak kínaiul lehetett megszerezni. A könyveket, hatalmas vállalkozás keretében, fadúcok segítségével készült kinyomtatni, hétezer példányban.

Tecugen útnak indult, hogy adományokat gyűjtson célja érdekében. Néhány rokonszenvező ember fejeként száz arannyal támogatta, de legtöbbször csak filléreket tudtak áldozni. Tecugen valamennyi adományt ugyanazzal a hálával köszönte meg. Tíz évbe tellett, hogy elég pénze gyűljön össze a munka elkezéséhez.

Az Udzi-folyó akkoriban öntött ki a medréből. Az árvíz éhínség követte. Tecugen fogta a könyvekre gyűjtött pénzt, és az éhezők megsegítésére fordította. Azután újra elkezdte gyűjteni a pénzt.

Néhány évvel később járvány söpört végig az ország területén. Tecugen az összegyűjtött pénzt a bajba jutottak megsegítésére szánta.

Harmadjára is újra kezdte a munkáját, és vágya húsz év elteltével teljesült. A nyomódúcok, amelyekkel a szútrák első kiadását készítette, ma a Kjótó-i Obaku kolostorban láthatók.

A japánok azt mesélik gyermekeiknek, hogy Tecugen a szútrákat három sorozatban adta ki, és az első kettő láthatatlan sorozat felülmúlja még a harmadikat is.

38. GISÓ MUNKÁJA

GISÓT tízéves korában szentelték fel szerzetesnőnek, és ugyanazokat a gyakorlatokat végezte, mint a fiúk. Tizenhat éves korától fogva egyik zen mestertől a másikig vándorolt, hogy mindegyiküktől tanuljon valamit.

Unzannál három évig maradt, Gukei mellett hat évig, de nem tudta megtartani a tiszta tudatot. Végül elment Inzan mesterhez, aki ugyanúgy bánt vele, mint a fiúkkal. Mély hangján üvöltözött vele, olykor szájon vágta, hogy így ébressze rá benső természetére.

GISÓ tizenhárom évig maradt a mesternél, és egy napon megtalálta, amit keresett.

A mester a következő verset költötte a lány tiszteletére:

*Ez a szerzetesnő tizenhárom évig tanult mellettem.
Éjszaka a legmélyebb kóanokon elmélkedett.
Napközben más kóanokon dolgozott.
Előtte mindenkit felülmúlt a kínai Tecuma szerzetesnő.
De GISÓ tehetségét senki sem múlja felül Mudzsakú óta!
Mégis számos kapun kell még túljutnia.
Vás öklömtől több ütést kell kapnia.*

Gisó, miután megvilágosodott, Bansu tartományban megalapította saját zen templomát. Kétszáz szerzetesnőt tanított, majd az egyik év augusztusában elhagyta ezt a világot.

39. SZUNYÓKÁLÁS NAPKÖZBEN

Szojen Saku mester hatvanegy éves korában hagyta el ezt a világot. Élete munkáját elvégezve, nagyszerű tanítást hagyott hátra, sokkal gazdagabbat, mint a legtöbb zen mester. A nyár derekán tanítványai napközben is szunyókáltak. A mester ugyan szemet hunyt efölött, de ő maga egy percet sem vesztegetett soha.

A mester alig tizenkét évesen már a Tendai-iskola filozófiai elméletét tanulmányozta. Egy füledt nyári napon a kicsi Szojen, mestere távollétében, lábát kinyújtóztatva elbóbiskolt a kapu előtt.

Három óra múlva hirtelen felriadt, ahogy meghallotta mestere lépteit, de már késő volt.

– Bocsánat, bocsánat – suttogta a tanítója, és óvatosan átlépte Szojent, mint valami előkelő vendéget. Ezt követően Szojen többé nem szunyókált napközben.

40. ÁLOMVILÁGBAN

– Iskolánk mestere minden délután szundikált – emlékezett vissza Szojen Saku egyik tanítványa. – Amikor mi gyermekek megkérdeztük tőle, miért teszi ezt, így válaszolt nekünk: „Álomvilágba szállok, hogy találkozzak az öreg bölcsekkel, miként Konfuciusz is tette.” Konfuciusz gyakran álmodott az ősi bölcsekkel, és később álmait megosztotta tanítványaival.

– Egy forró nyári napon néhányan elbóbiskoltunk. Mesterünk leszidott bennünket. Erre mi így magyarázkodtunk: „Álomvilágba szálltunk, hogy találkozzunk az ősi bölcsekkel, miként Konfuciusz is tette.” Mesterünk megkérdezte: „És mit üzentek azok a bölcsek?” Egyikünk így válaszolt: „Álomvilágba szálltunk, hogy találkozzunk a bölcsekkel. Megkérdeztük tőlük, ismerik-e tanítónkat, aki minden délután eljön hozzájuk, de azt válaszolták, hogy még csak színét sem látták soha annak az embernek.”

41. DZSÓSÚ ZENJE

Dzsósú hatvanéves korában kezdte el tanulmányozni a zent, amit nyolcvanéves korában valósított meg. Majd százhusz éves koráig tanított.

Egyszer egy tanítvány megkérdezte tőle:

- Mit tegyek, ha nincs semmi a tudatomban?
- Dobd ki! – válaszolta Dzsósú.
- Hogyan dobjam ki, ha nincs benne semmi?
- Akkor vidd ki!

42. EGY HALOTT VÁLASZA

Egy napon Mamija, a későbbi híres tanító, elment egy mesterhez, hogy személyes tanítást kérjen tőle. A mester így kérdezett:

– Hogyan szól az egy tenyér, ha csattan.

Mamija nyomban elmélkedni kezdett a kérdésem. „Nem dolgozol elég keményen” – mondta neki a mester. „Túlságosan ragaszkodsz az ételhez, a jólét-hez, a dolgokhoz, és ahhoz a hanghoz. Jobb lenne, ha meghalnál. Akkor megoldanád a kérdést.”

Egy napon Mamija újra megjelent a mester előtt.

– Hogyan szól az egy tenyér, ha csattan? – kérdezte a mester, erre Mamija elvágódott, mintha meghalt volna.

– Jól van, halott vagy – szólt a mester. – De mi van a hanggal?

– Még nem oldottam meg – válaszolta felpillantva Mamija.

– A holtak nem beszélnek – szólt a mester. – Takarodj innen!

43. A ZEN EGY KOLDUS ÉLETÉBEN

Tosui kora egyik híres zen tanítója volt. Számos templomban élt, és különféle tartományokban tanított.

Az utolsó templomban, ahol megfordult, annyi tanítvány gyűlt össze, hogy Tosui közölte velük, örökre felhagy a tanítással. Azt tanácsolta nekik, hogy szedjenek szét és menjenek, amerre akarnak. Többé senki sem lelte nyomát.

Három évvel később egy tanítványa talált rá Kjóto egyik hídja alatt, ahol a mester koldusok között élt. Nyomban tanításért könyörgött.

– Ha néhány napon át úgy élsz, ahogy én, akkor tanítani foglak – mondta Tosui.

Az egykori tanítvány koldusruhát öltött, és Tosuival töltötte a napot. Másnap az egyik koldus meghalt. Éjfélkor Tosui és tanítványa elvitték a holttestet, és eltemették a hegyoldalban. Majd visszatértek a híd alatti menedékhelyükre.

Tosui mélyen átaludta az éjszaka hátralévő részét, de a tanítvány képtelen volt elaludni. Amikor eljött a reggel, Tosui így szólt:

– Ma nem kell élelmet koldulnunk, mert elhunyt barátunk hagyott egy keveset.

A tanítvány azonban egyetlen falatot sem tudott enni.

– Megmondtam, képtelen vagy úgy élni, ahogy én – szólt Tosui. – Takarodj innen és ne háborgass többet!

44. A TOLVAJBÓL LETT TANÍTVÁNY

Egy éjszaka, amíg Sicsiri Kojun szútrákat recitált, egy tolvaj tört be hozzá éles karddal a kezében, és pénzt követelt.

– Ne bánts! Találsz pénzt abban a fiókban – mondta Sicsiri, és folytatta a recitálást.

Egy kis idő múlva abbahagyta, és így szólt a tolvajhoz:

– Ne vidd el az összeset! Szükségem van némi pénzre, hogy holnap kifizessem az adómat.

A betolakodó felmarkolta a pénz javarészét, és távozni készült.

– Köszönd meg, ha kapsz valamit! – szólt utána Sicsiri.

A tolvaj köszönetet mondott, és elkotródott.

Néhány nappal később a gazfickót elcsípték, aki többek között Sicsiri elleni bűnét is bevallotta. Sicsiri így tanúskodott:

– Ami engem illet, ez az ember nem tolvaj. Én adtam neki a pénzt, és ő megköszönte.

A tolvaj, miután letöltötte börtönbüntetését, elment Sicsirihez, és a tanítványa lett.

45. HELYES ÉS HELYTELEN

Bankei többhetes meditációs gyakorlatára Japán számos részéből érkeztek tanítványok, hogy azon részt vegyenek. Az összegyűlt tanítványok egyikét lopáson érték. Az esetet jelentették Bankeinek, azzal a kérés-

sel, hogy a bűnöst kergessék el. Bankei nem vette tudomásul az esetet.

Később a tanítványt ismét lopáson érték, de Bankei újra figyelmen kívül hagyta az ügyet. Ettől a tanítványok dühbe gurultak, és kérvényt fogalmaztak meg, melyben azt követelték, hogy a tolvajt küldjék el, mert ellenkező esetben valamennyien távoznak.

Amikor Bankei elolvasta a kérvényt, mindenkit magához hívatott, és így szólt:

– Bölcs testvéreim! Ti tudjátok, mi a helyes, és mi a helytelen. Ha akartok, elmehettek máshova gyakorolni. De ez a szegény testvérünk nem tudja megkülönböztetni a jót a rossztól. Ki fogja tanítani őt, ha én sem? Maradjon csak itt, még akkor is, ha ti mind elmentek.

A záporozó könnyek tisztára mosták a tolvajlason kapott tanítvány arcát, aki soha többé nem érzett vágyat a lopásra.

46. A FÜVEK ÉS A FÁK MEGVILÁGOSODÁSA

A Kamakura-korszak idején Sinkan hat évig tanulmányozta a Tendai-iskola tanait, majd hét évig a zent. Azután elment Kínába, és még tizenhárom éven át elmélkedett a zen tanításon.

Amikor visszatért Japánba, sokan zaklatták találkozókkal és érthetetlen kérdésekkel. Sinkan ritkán fogadott látogatókat, és nem mindig válaszolt a kérdésekre.

Az egyik napon egy tanítvány, aki ötven éve fog-

lalkozott a megvilágosodás tanával, így szólt hozzá:

– Kisfiú korom óta tanulmányozom a Tendai filozófiai iskoláját, de egy dolgot nem tudok megérteni. A Tendai-iskola azt állítja, hogy még a füvek és a fák is megvilágosodnak. Ez nagyon furcsának tűnik nekem.

– Miért foglalkozik a füvek és a fák megvilágosodásával? – kérdezte Sinkan. – Inkább foglalkozzon azzal, hogyan érheti el maga a megvilágosodást! Gondolkodott már ezen?

– Még soha – álméklodott az idős férfi.

– Akkor menjen haza, és gondolja végig! – fejezte be a beszélgetést Sinkan.

47. A KAPZSI FESTŐ

Gessen művész-szerzetes volt. Mielőtt rajzolni vagy festeni kezdett, mindig előre követelte a jussát. Magas árai miatt a „kapzsi festő”-ként ismerték.

Egyszer egy gésa rendelt tőle képet.

– Mennyit tudsz fizetni? – érdeklődött Gessen.

– Amennyit akarsz – válaszolta a gésa. – De azt akarom, hogy a jelenlétemben fessél.

A gésa éppen azon a napon hívatta Gessent, mikor lakomát rendezett a kuncsaftja részére.

Gessen míves gonddal festette meg a képet. Amikor elkészült, korának legmagasabb árát kérte érte.

A gésa kifizette a pénzt, majd kuncsaftjához fordult:

– Ez a művész csak a pénzre vágyik. Festményei gyönyörűek, de a pénztől elkérgesedett a lelke. Az ilyen szellemben készült festmény nem méltó arra, hogy kiállítsák. Még arra is alig jó, hogy alszozoknyának hordjam.

A gésa levetette a szoknyáját, majd megkérte Gessent, hogy fessen egy képet az alszozoknyája hátuljára.

– Mennyit fizetsz? – érdeklődött Gessen.

– Amennyit csak akarsz – válaszolta a gésa.

Gessen rendkívüli árat szabott meg, megfestette a képet a kívánt módon, azután elment.

Később kiderült, mire kellett neki a pénz:

A tartományon, ahol lakott, gyakran pusztító éhínség söpört végig. A gazdagok nem segítettek a szegényeken, ezért Gessen épített egy titkos raktárt, melyet gabonával töltött meg az inséges időkre.

Falujából a Nemzeti Kegyhelyhez vezető út rossz állapota megannyi zarándoknak okozott kellemetlenséget. Gessen egy jobb utat akart építeni.

Tanítója úgy halt meg, hogy nem tudta megvalósítani álmát, temploma felépítését. Gessen elhatározta, felépíti ezt a templomot a mesterének.

Gessen, miután megvalósította ezt a három vágyát, eldobta az ecsetjeit és a kellékeit. Elvonult a hegyekbe, és nem festett többé.

48. JÓ ARÁNYÉRZÉK

Sen no Rikju, a tea-mester, egy virágkosarat szeretett volna felakasztani az egyik oszlopra. Megkérte az ács mestert, hogy segítsen neki.

– Tegye egy kicsit magasabbra, nem lejjebb! Tegye jobbra, mégsem, inkább balra! – irányította az ács mestert, míg végül megtalálta a megfelelő helyet. – Ott jó lesz!

Az ács mester, hogy próbára tegye Sen no Rikjut, megjelölte a helyet, majd úgy tett, mintha elfelejtette volna.

– Hová is tegyem? Talán ide? – kérdezgette az ács mester, miközben különféle helyekre bökött az oszlopon.

De a tea-mester arányérzéke olyan pontos volt, hogy az ács mesternek addig kellett próbálkoznia, amíg rá nem bökött a megfelelő helyre.

49. FEKETE ORRÚ BUDDHA

Egy megvilágosodásra törekvő szerzetesnő készített egy Buddha-szobrot, és beborította aranylemezekkel. Éveket töltött vándorlással, és mindenhová magával vitte az arany-Buddhát.

Egy napon az ország egyik kicsi templomába költözött, ahol megannyi Buddha-szobor állt, mindegyik külön oltáron.

A szerzetesnő meg akart gyűjtani egy szál füstölőt az arany Buddhája előtt. Mivel nem tetszett neki az a

gondolat, hogy az illat más Buddhákhoz is eljut, ezért készített egy tölcsért, amelyen át csak az ő szobrára szállt a füst. Ettől az arany-Buddha orra bekorozódott, és szörnyen csúnya lett.

50. RJONEN TISZTA MEGVALÓSÍTÁSA

Rjonen, az ismert buddhista szerzetesnő, 1797-ben született, a híres japán harcos, Singen leányunokájaként. Az elragadóan szép lány gyönyörű verseket írt, és tizenhét éves korától fogva a császárnő udvarhölgyeként szolgált. Fiatal kora ellenére hírnév várt rá.

Amikor a szeretett császárnő meghalt, Rjonen sokat ígérő álmai szertefoszlottak. Kínzó fájdalmában ráébredt a világi élet mulandóságára. S nyomban elhatározta, hogy a zent fogja tanulmányozni.

Rokonai nem értettek egyet vele, és arra kényszerítették, hogy menjen férjhez. Rjonen beleegyezett, azzal a kikötéssel, hogy miután három gyermeknek életet adott, szerzetesnőnek áll. Huszonöt éves kora előtt teljesítette a feltételt. Ekkor férje és rokonai már nem tudták többé eltántorítani a vágyától. Leborotválta a haját, felvette a Rjonen nevet, ami tiszta megvalósítást jelentett, majd megkezdte zárándokúját.

Mikor Edóba érkezett, megkérte Tecugyut, hogy fogadja el tanítványának. A mester egy pillantást vetett a lányra, és nyomban elküldte, mert túl szépnek találta.

Rjonen elment egy másik mesterhez, Hakuóhoz.

A mester ugyanazzal az indokkal küldte el, mondva, hogy a szépségével csak bajt keverne.

Rjonen fogott egy izzó vasrudat és saját arcához nyomta. Néhány pillanat múlva szépsége örökre oda-
veszett.

Hakuó tanítványául fogadta.

Ennek emlékére Rjonen a következő verset írta egy kicsi tükör hátlapjára:

*Császárnőm szolgáljaként
füstölő illatosította szépséges ruhámat.
Otthontalan koldusként
vasrúd égette orcámat,
hogy beléphessek a zen templomába.*

Amikor Rjonen elhagyni készült ezt a világot, a következő verset írta:

*Hatvanhatszor láttam, hogyan változik az őszi táj.
Eleget szóltam a holdfényről.
Ne kérjetek több tanítást.
Hallgassátok a fenyők és a cédrusok sóhaját,
mikor szellő sem lebben.*

51. SAVANYÚ MISZÓ

Dairjő, a szakács-szerzetes, Bankei kolostorában élt. Egy napon elhatározta, hogy gondját viseli öreg tanítója egészségének, és csak friss miszót ad neki, amit szjababból készítenek búza és élesztő felhasználásá-

val, mely gyakran megerjed. Egy napon Bankei észrevette, hogy ő jobb miszót eszik, mint a tanítványai, és megkérdezte:

– Ki ma a szakács?

Dairjót a mesterhez hívták.

– Mester, maga korára és rangjára tekintettel, csak friss miszót ehet – szólt Dairjő.

– Tehát úgy véled, hogy egyáltalán nem kéne ennem? – kérdezte Bankei, majd bement a szobájába, és magára zárta az ajtót.

Dairjő letült az ajtó elé, és mestere bocsánatát kérte. Bankei nem válaszolt. Hét napon át ült Dairjő kívül, Bankei pedig belül.

Végül az egyik szolga kétségbeesve beüvöltött Bankeinek:

– Ön minden bizonnyal jól van, öreg mester, de ennek a fiatal tanítványnak muszáj ennie! Nem bírja tovább étel nélkül!

Abban a pillanatban Bankei mosolyogva kinyitotta az ajtót, és így szólt Dairjőhöz:

– Ragaszkodom hozzá, hogy ugyanazt az ételt egyem, amit a legutolsó tanítványom. Azt akarom, soha nem feledd ezt, amikor mester leszel!

52. VILÁGOD KIALSZIK

A buddhizmus filozófiai iskolájának, a Tendainak egy követője, Gasan zen hajlékába szegődött tanítványnak. Amikor néhány évvel később távozni készült, Gasan így figyelmeztette:

– Ha az igazságot filozófiai úton közelíted meg, azzal csak a szóbeli tanításhoz gyűjtesz anyagot. Ha nem mélyülsz el folyamatosan a tudatodban, akkor igazságod világa kialszik.

53. LEGYEN HÁLÁS, AKI ADTA

Szeiszecu volt az Engaku kolostor mestere a Kamakura-korszakban. Amikor tanítást adott, annyian gyűltek össze, hogy egy tűt sem lehetett leejteni. Ezért a mester a csarnok kibővítését szorgalmazta. Egy napon Umezu Szeibe, Edó egyik nagykereskedője, elhatározta, hogy ötszáz aranyat adományoz egy tágasabb csarnok felépítéséhez. A pénzt nyomban elvitte a mesternek.

– Rendben van, elfogadom! – mondta Szeiszecu.

Umezu odaadta Szeiszecunak a zsák aranyat, de a mester viselkedése elégedetlenné tette. Három aranyból egy teljes évig elél az ember, és ő még csak köszönetet sem kapott az ötszáz aranyért.

– A zsák ötszáz aranyat rejt – célozgatott Umezu.

– Már mondtad egyszer – válaszolta Szeiszecu.

– Jómódú kereskedő vagyok, de ötszáz arany még nekem is sok pénz.

– Azt akarod, hogy köszönjem meg? – kérdezte Szeiszecu.

– Igazán megtehetné...

– Miért kéne megköszönnöm? Legyen hálás, aki adta!

54. VÉGRENDELET

Ikkju, az Asikaga-korszak híres zen mestere, a császár fia volt. Gyermekkorában édesanyja elhagyta a palotát, és egy templomba költözött, hogy a zent tanulmányozza. Ikkju herceg is tanítványnak szegődött. Mielőtt édesanyja eltávozott, a következő végrendeletet írta:

Ikkju fiamnak:

Befejeztem életem munkáját és most megtérek az Örökkévalóságba. Szeretném, ha jó tanítvány lennél, és megtapasztalnád Buddha-természetedet. Tudni fogsz róla, hogy a pokolra kerültem-e, és érezni, vedled vagyok-e mindig, vagy sem.

Ha belátod, hogy Buddha és követője, Bódhidharma a te szolgálid, akkor abbahagyhatod a tanulmányaidat, és dolgozhatsz az emberiségért. Buddha negyvenkilenc éven át tanított, de mindvégig úgy érezte, nem szükséges egyetlen szót sem szólnia. Tudnod kellene, miért. Ám ha nem tudod, és meg szeretnéd tudni, akkor kerüld a hiábavaló elmélkedést.

Édesanyád

Aki nem született, és nem halt meg

Szeptember elseje

Utóirat: Buddha elsősorban azért tanított, hogy segítsen másoknak elérni a megvilágosodást. Ha bármely tanításához ragaszkodsz, akkor semmirevaló, tudatlan fajnő vagy. A buddhizmusnak nyolcvane-

zer szentirata van, ha el akarod olvasni mind, és nem látod meg igazi természetedet, akkor még ezt a levelet sem fogod megérteni. Ez a végrendeletem.

55. A TEA-MESTER ÉS AZ ORGYILKOS

Taikó, a hadvezér, a Tokugava-korszak előtti Japánban élt. Teaszertartást, japán nevén, csa-no-jút tanult Sen no Rikjútól, ennek a nyugalmat és lelki derűt kifejező művészetnek a mesterétől.

Taikó egyik harcosa, Kató úgy vélte, vezére lelkesedése a teaszertartásért az államügyek elhanyagolásával jár, ezért úgy döntött, hogy végez Sen no Rikjúval. Egy napon a mester meghívta teára, és ő úgy tett, mintha baráti látogatásra érkezett volna.

A mester, aki művészetében alapos jártasságra tett szert, nyomban meglátta a harcos szándékát, és megkérte, hagyja kint a kardját, mielőtt belépne a teaszertartás helyiségébe. Azután elmagyarázta neki, hogy a csa-no-jú a lelki békét szándékozza kifejezni.

Kató nem hallgatott a szép szóra, és felbőszülten így szólt a mesterhez:

– Mivel harcos vagyok, mindig magamnál tartom a fegyverem! Csa-no-jú ide vagy oda, a kard velem marad!

– Jól van! Hozza be a kardját is, és igyon egy kis teát – szólt a mester.

A teavíz faszén tűzön fortyogott egy kannában, melyet Sen no Rikjú egy hirtelen mozdulattal felborított. Sziszegő gőz támadt, füst és hamu töltötte

be a helyiséget. A harcos rémülten kiszaladt.

– Az én hibám volt – szólt utána a tea-mester. – Jöjjön vissza, és igyon egy kis teát! Itt hagyta bent a kardját! Ó! Egészen ellepte a hamu, megtisztítom, mielőtt visszaadnám magának.

Ebben a kellemetlen helyzetben a harcos belátta, hogy csak nagy nehézségek árán tudná megölni a tea-mestert, és így letett szándékáról.

56. AZ IGAZ ÖSVÉNY

Ninakavát közvetlenül halála előtt meglátogatta Ikkju zen mester, és megkérdezte tőle:

– Mutassam az utat magának?

– Egyedül jöttem és egyedül távozom. Miben segíthetne nekem? – kérdezte Ninakava.

– Ha azt hiszi, hogy valóban jön és megy, akkor tévedés rabja. Kérem, engedje meg nekem, hogy megmutassam azt az ösvényt, ahol nincs jövés és nincs menés.

Szavaival Ikkju olyan tisztán mutatta az ösvényt, hogy Ninakava mosolyra fakadt, és meghalt.

57. A PARADICSOM KAPUI

Egy Nobusige nevű katona érkezett Hakuinhoz.

– Valóban létezik Paradicsom és pokol? – kérdezte a katona.

– Ki vagy te? – érdeklődött Hakuin.

– Szamuráj vagyok.

– Te? Szamuráj? – csodálkozott Hakuin. – Vajon melyik uralkodó fogadna fel maga mellé testőrnek egy ilyen koldus képű fickót?

Nobusige szörnyen megdühödött és kardja után nyúlt.

– Nocsak! Még kardod is van? Biztosan túl életlen ahhoz, hogy fejemet vegye!

Ahogy Nobusige előhúzta kardját, Hakuin megjegyezte:

– Íme, kitárultak a pokol kapui!

A szamuráj, a szavak hallatára, megértette a mester tanítását, kardját visszadugta hüvelyébe, és meghajolt.

– Íme, megnyíltak a Paradicsom kapui! – szólalt meg Hakuin.

58. A KŐ-BUDDHA LETARTÓZTATÁSA

Egy kereskedő ötven tekercs pamutszövetet cipelt a vállán. A tűző napsütés elől menekülve egy fedett helyen keresett menedéket, amely előtt egy hatalmas kő-Buddha állt. A kereskedő álomba szenderült, s mikor felébredt, sehol nem találta szöveteit. Azonnal jelentette az ügyet a rendőrségnek.

Egy Ó-oka nevű bíró nyitotta meg a tárgyalást.

– Biztosan a kő-Buddha lopta el a szöveteket – jelentette ki a tényállást a bíró. – Az ő kötelessége lenne az emberek jólétéről gondoskodni, de elmulasztotta teljesíteni szent feladatát. Letartóztatni!

A rendőrség letartóztatta a kő-Buddhát, és a bíróság elé cipelte. A szobrot lármás nép követte, kíváncsian várva, vajon milyen ítéletet hoz a bíró.

Ahogy Ó-oka felült a bírói székbe, megdorgálta a lármás hallgatóságot.

– Milyen jogon zavarják meg a bíróság munkáját nevetésükkel és tréfálkozásukkal? Megsértették a bíróságot, ezért pénzbüntetést és elzárást szabok ki magukra!

A nép sietve bocsánatot kért.

– Pénzbírságot kellene kiszabnom magukra, de elengedem, ha valamennyien beszolgáltatnak egy-egy tekercs pamutvásznat a bíróságnak három napon belül! Aki nem engedelmeskedik, azt börtönbe záratom!

A kereskedő a beszolgáltatott pamuttekercek között azonnal felismerte a sajátját, és így könnyűszerrel a tolvaj nyomára bukkantak. A kereskedő vissza-

kapta ötven tekercs pamutszövetét, és az emberek is visszakapták a sajátjukat.

59. AZ EMBERISÉG KATONÁI

A japán sereg egyik hadosztálya hadigyakorlatot tartott, és néhány vezér Gassan templomában ütötte fel főhadiszállását.

– A tisztok is azt az ízetlen étket egyék, amit mi! – mondta Gassan a szakácsnak.

A katonák megdühödtek, mivel megkülönböztett bánásmóddhoz szoktak. Egyikük odament Gassanhoz, és így korholta:

– Mit gondol, kik vagyunk mi? Katonák vagyunk, és az életünk árán védjük hazánkat! Miért nem bánik velünk ennek megfelelően?

Gassan szigorúan így felelt:

– Mit gondol, mi kik vagyunk? Az emberiség katonái, a mi célunk az emberiség megmentése!

60. ALAGÚT

Egy szamuráj fia, Zenkai, Edóba utazott, ahol egy magas rangú tisztviselő alkalmazottja lett. Beleszerezett a tisztviselő feleségébe, ám kapcsolatukra fény derült. Zenkai önvédelemből megölte a férjet, és megszökött a feleséggel.

Később mindketten tolvajlásból éltek. Ám az aszszony olyan kapzsi volt, hogy Zenkai hamar kiábrán-

dult belőle, és végül elhagyta. Nyomban a messzi Buzen tartományba vándorolt, ahol kolduló szerzetesnek állt.

A hegyerincen életveszélyes út vezetett át, amely sokak sérülését és halálát okozta. Zenkai elhatározta, alagutat vág a hegy belsején keresztül, hogy ezzel vezekeljen a múltjáért.

Napközben ételmet koldult, éjszaka alagutat ásott. Harminc év elteltével az alagút 700 méter hosszú, 6 méter magas és 9 méter széles volt.

Két évvel a munka befejezése előtt, a meggyilkolt hivatalnok fia, a kardvívás ifjú mestere, rátalált Zenkaira. Nyomban bosszút forralt ellene, de Zenkai így kérlelte:

– Készségesen lemondok az életemről, csak hadd fejezzem be a munkámat. Amikor elkészülök velem, megölhetsz engem.

A fiú várta a napot. Teltek-múltak a hónapok, Zenkai még mindig rendületlenül ásott, a fiú pedig úgy beleunt a semmittevésbe, hogy ő is ásni kezdett. Több, mint egy évnyi munka után Zenkai erős akaratú és személyisége csodálatot ébresztett a fiúban.

Egy napon az alagút elkészült, és az emberek birtokukba vehették. Attól fogva biztonságban utaztak.

– Most már fejemet veheted – szólalt meg Zenkai.
– Munkámmal elkészültem.

– Nem vághatom le a mesterem fejét – mondta a fiú könnyekkel a szemében.

61. GUDÓ ÉS A CSÁSZÁR

Gojozei császár Gudónál tanulmányozta a zent. Egy napon megkérdezte:

– Ugye, a zen azt tanítja, hogy a tudat a Buddha?

– Ha igennel válaszolnék, akkor azt hihetnéd, hogy érted, pedig szó sincs róla. Ha nemmel felelnék, akkor szembeszegülnék egy olyan igazsággal, amelyet sokan tökéletesen átláltak.

Egy másik napon a császár megkérdezte Gudót:

– Hová megy a megvilágosodott ember a halála után?

– Nem tudom – válaszolta Gudó.

– Hogyhogy nem tudja? – csodálkozott a császár.

– Mert még nem haltam meg.

A császár habozott, hogy tovább kérdezősködjön-e olyan dolgokról, amelyeket képtelen volt megérteni. Gudó tenyerével a padlóra csapott, hogy felébressze a császárt, aki abban a pillanatban megvilágosodott.

Ettől kezdve a császár még jobban tisztelte a zent és az öreg Gudó mestert, akinek még azt is megengedte, hogy a téli hidegben kalapot viseljen a palotában. Gudó nyolcvanévesen gyakran elaludt tanítás közben, ilyenkor a császár csendesen átvonult egy másik helyiségbe, hogy szeretett tanítója élvezhesse a pihenést, melyre öreg testének oly nagy szüksége volt.

62. A SORS KEZÉBEN

Egy nagyszerű japán harcos, Nobunaga elhatározta, hogy megtámadja az ellenséget, noha tizedannyi embere volt, mint a másik hadvezérnek. Nobunaga biztos volt a győzelemben, de katonái kételkedtek.

Útközben Nobunaga megállt egy sinto szentély előtt, és így szólt az embereihez:

– Miután kijöttem ebből a szentélyből, feldobok egy pénzérmét. Ha fejre esik, akkor megnyerjük a csatát, ha írás lesz, akkor elveszítjük. A sors kezében vagyunk.

Nobunaga bement a szentélybe, és elmondott magában egy imát. Azután kiment, és feldobott egy pénzérmét.

– Fejl! – kiáltotta Nobunaga.

Katonáinak ettől úgy megjött a harci kedve, hogy könnyedén megnyerték a csatát.

– Senki sem képes megváltoztatni a sorsot! – mondta neki az egyik hadsegédje az ütközet után.

– Valóban nem – helyeselt Nobunaga, majd felmutatta a pénzérmét, melynek mindkét oldalán fej volt.

63. ÖLÉS

Egy napon Gaszan a következő tanítást adta tanítványainak:

– Igazuk van azoknak, akik az öntudatra ébredt lények életének megóvására szólítanak fel, és az élet elvétele ellen emelik fel hangjukat. Nagyszerű, hogy még az állatokat és a rovarokat is oltalmazzák. De mi van azokkal az emberekkel, akik agyonütik az időt, akik elpusztítják a jólétet, vagy tönkreteszik a gazdaságot? Nem nézhetjük el nekik! Jegyezzétek meg! Aki megvilágosodás nélkül tanít, a buddhizmust pusztítja el.

64. KASZAN VEREJTÉKE

Kaszant megkérték, hogy vezesse az egyik tartomány nagyurának temetési szertartását.

Szörnyen nyugtalan volt, mert azelőtt soha nem találkozott nagyurakkal és nemesekkel. A szertartás kezdetekor teljesen kiverte a veríték.

A szertartás után nyomban hazatért. Összehívta tanítványait, és bevallotta nekik, hogy még nem alkalmas tanítónak, mivel nem képes ugyanúgy viselkedni a hírnév világában, mint a világtól elzárt templomban. Kaszan lemondott, majd egy másik mester mellé szegődött tanítványnak. Nyolc év múlva megvilágosodottan tért vissza egykori tanítványaihoz.

65. EGY KÍSÉRTET LEGYŐZÉSE

Egy fiatalasszony megbetegedett, és a halálán volt.

– Annyira szeretlek – mondta az urának. – Nem akarlak elhagyni. Ne végy nőül másik asszonyt, mert különben kísértetként térek vissza, és végtelen csapást zúdítok rád!

A fiatalasszony néhány nap múlva meghalt. Ura három hónapig tiszteletben tartotta felesége utolsó kívánságát, de aztán találkozott egy nővel, és nyomban belészeretett. Eljegyezték egymást, és készültek a házasságra.

A volt férjnek, rögtön az eljegyzés után, minden éjszaka megjelent egy kísértet, átkozva, hogy megszegte az ígértét. A kísértet végtelenül ravasz volt. Pontosán elmondta a volt férjnek, hogy mi történt közte és újdonsült kedvese között. Amikor a férfi ajándékkal kedveskedett menyasszonyának, a kísértet részletesen leírta, mi volt az. Még a beszélgetéseket is visszamondta, és ez a férfit annyira idegesítette, hogy képtelen volt elaludni. Valaki azt tanácsolta neki, hogy bajával forduljon egy zen mesterhez, aki a falu közelében lakott. A szerencsétlen ember végső kétségbeesésében elment a zen mesterhez segítségért.

– Néhai feleséged kísértetként tért vissza, és mindent tud rólad – magyarázta a zen mester. – Akármit teszel vagy mondasz, akármit ajándékozol kedvesednek, ő mindent kiszaglászik. Nagyon rafinált kísértet lehet. Neked pedig csodálnod kellene őt. Amikor legközelebb megjelenik, köss vele alkut. Mondd neki

azt, hogy képtelen vagy bármit eltitkolni előle, hiszen mindent kiszimatol, és ha megválaszolja egyetlen kérdésedet, akkor megígéred neki, hogy felbontod a jegyessedet, és agglegény maradsz.

– Mit kell kérdeznem tőle? – érdeklődött a férfi.

– Végy egy maréknyi szójababot a kezedbe, és kérdezd meg tőle, hogy pontosan mennyi van nálad. Ha nem válaszolja meg a kérdésedet, akkor tudni fogod, hogy a kísértet csupán a képzeleted szüleménye és nem fog zaklatni többé.

Másnap éjszaka, amikor a kísértet újra megjelent, a férfi hízelegni kezdett hozzá.

– Nincs mit eltitkolnom előtted, úgysis mindent tudsz! – mondta a férfi.

– Valóban – felelte a kísértet. – Még azt is tudom, hogy ma egy zen mesternél jártál.

– Ha ennyi mindent tudsz, akkor mondd csak meg nekem, hány babszem van a markomban.

Nem volt ott többé semmiféle kísértet, aki válaszolhatott volna a kérdésre.

66. ÓFELSÉGE GYERMEKI

Jamaoka Tessu egy személyben volt a császár oktatója, a kardvívás mestere, valamint a zen elmélyült tanulmányozója.

Othona csavargók tanyája volt. Egyetlen ruhában járt-kelt, mivel a csavargók miatt szegénységben maradt.

A császár, ahogy meglátta kopottas viseletében,

azonnal pénzt nyomott a markába, hogy vásároljon magának új ruhát. Legközelebb Jamaoka ugyanabban az elnyűtt öltözékben jelent meg.

– Mi lett az új ruhával, Jamaoka? – kérdezte a császár.

– Odaadtam Ófelsége gyermekeinek – válaszolta Jamaoka.

67. MIT CSINÁLSZ! MIT BESZÉLSZ!

A mai korban sok badarságot hordanak össze a mester és tanítvány kapcsolatáról, és arról, hogyan öröklik a mester tanítását a kedvenc tanítványok, akikre örökségül száll az igazság átadása. Természetesen a zent szívtől szívig kellene átadni, és ez a múltban valóban így is történt. A zent inkább a csend és az alázatosság jellemezte, semmint a kinyilatkoztatások és a kijelentések. Aki megkapta a zen tanítást, az még húsz év múlva is titokban tartotta. Amíg valaki ínségében fel nem fedezte egy igazi zen mester közelségét, addig nem tudhatott a tanátadról sem, még ilyenkor is, az alkalom természetesen adódott, a Tanítás magától találta meg az utat. Egy mester soha, semmilyen körülmények között, nem állította azt, hogy „én ennek a bizonyos személynek vagyok az utódja”. Az ilyen kijelentés éppen az ellenkezőjét bizonyította volna.

Mu-nan zen mesternek egyetlen örököse volt, akit Sojunak hívtak. Miután Soju teljesen befejezte zen tanulmányait, Mu-nan a szobájába hívatta.

– Megöregedtem, Soju fiam – mondta a mester. – Amennyire tudom, te vagy az egyetlen, aki képes átadni a Tant. Nézd csak ezt a könyvet! Hét nemzedéken át mesterről mesterre szállt, és én is megtoldottam néhány bekezdéssel. A könyv nagyon értékes, és most átadom neked, hogy kifejezésre juttassam, te vagy az örökösöm.

– Ha a könyv valóban olyan értékes, akkor jobb lenne, ha megtartaná – válaszolta Soju. – Írott szavak nélkül kaptam meg a zen tanítását, és megelégszem vele úgy, ahogy most van.

– Tudom, tudom... Mivel ez a könyv hét nemzedéken át mesterről mesterre szállt, ezért kérlek, fogadd el, annak jelképekül, hogy megkaptad tőlem a Tant. Tessék, fogjad!

A mester és tanítványa történetesen egy szénszerpenyő előtt beszélgettek. Mikor Soju átvette a könyvet, a lángoló széndarabok közé ejtette. Egyáltalán nem vágyott arra, hogy a könyv az övé legyen.

Mu-nan, aki soha nem volt dühös, rákiáltott:

– Mit csinálsz!

– Mit beszél! – kiáltott vissza Soju.

68. FURULYASZÓ

Kakua a császárnál tett látogatása után eltűnt, és senki sem tudta, mi lett vele. Ő volt az első japán, aki Kínában tanulmányozta a zent. Mivel azonban semmit sem adott át a zemből, egyetlen furulyaszó kivételével, ezért nem úgy emlékszünk rá, mint aki a zen tanítást Japánba hozta.

Kakua kínai látogatása során teljesen elfogadta az igaz tanítást. Nem vándorolt szerteszét az országban, hanem folyamatosan az egyik hegy elhagyatott zugában meditált. Amikor rátalált valaki és tanítását kérte, néhány szó után továbbállt, és a hegy egy másik elhagyatott részén telepedett le, ahol senki sem találhatott rá.

Egy napon Kakua visszatért Japánba. Amikor ez a császár tudomására jutott, nyomban arra kérte, adjon tanítást maga és alattvalói épülésére.

Kakua csendben a császár elé lépett. Köntöse redőiből előhúzta furulyáját, és egyetlen rövid hangot csalogatott ki belőle. Majd méltóságteljesen meghajolt, és eltűnt.

69. A LENYELT BÚNJEL

Egy napon úgy alakultak a körülmények, hogy nem készült el időben Fugai szótó zen mester és tanítványai ebédje. A szakács sietve kiment a kertbe, és egy görbe késsel levagdalta a zöldségek csúcsait. Összedarabolta őket, hogy levest főzzön belőlük, de a

nagy kapkodásban nem vette észre, hogy egy kígyó darabja is a zöldje közé került.

Fugai tanítványai úgy vélték, soha életükben nem ettek ilyen finom levest. Amikor a mester megtalálta a kígyó fejét az evőcsészéjében, magához hívatta a szakácsot.

– Mi ez? – kérdezte, és felmutatta a kígyó fejét.

– Nocsak?! – ámuldozott a szakács, elvette a falatot, és gyorsan lenyelte.

70. A LEGÉRTÉKESEBB DOLOG A VILÁGON

– Mi a legértékesebb dolog a világon? – kérdezte egy tanítvány Szozantól, a kínai zen mestertől.

– Egy döglött macska feje – válaszolta a zen mester.

– Miért pont az? – érdeklődött a tanítvány.

– Mert senki sem tudja az árát – felelte Szozan.

71. HALLGATNI ARANY

A Tendai-iskola követői már azelőtt gyakorolták a meditációt, hogy a zen Japánba érkezett. Négyen közülük, meghitt jó barátok, megígérték egymásnak, hogy hét napon át csendben maradnak.

Az első nap síri csendben telt el. Meditációjuk kedvezően indult, de amikor leszállt az éjszaka, és az olajlámpások fénye pislákolni kezdett, az egyik tanítvány nem bírta megállni, hogy oda ne kiáltson a szolgának:

– Gondoskodj a lámpásokról!

A második tanítvány meglepődve hallotta, hogy társa megszólalt.

– Egy mukkot sem szólhatunk! – jegyezte meg.

– Ti ostobák! Miért szólaltatok meg? – kérdezte a harmadik.

– Én vagyok az egyedüli, aki még nem beszélt – fűzte hozzá a negyedik tanítvány.

72. AZ OSTOBA NAGYÚR

Daigu és Gudó zen mesterek meghívást kaptak egy nagyúrhoz. Ahogy megérkeztek, Gudó így szólt az urasághoz:

– Ön természeténél fogva bölcs... nagyuram, magának született képessége van a zen tanulmányozásához.

– Marhaság – szólt Daigu. – Miért hízelegsz ennek az ostobának? Lehet, hogy nagyúr, de köze sincs a zenhez!

A nagyúr így nem Gudónak épített templomot, hanem Daigúnak, és vele tanulmányozta a zent.

73. TÍZ ÖRÖKÖS

A zen tanítványok megfogadják, hogy még annak árán is kitartanak a zen tanulmányozása mellett, ha mesterük esetleg megölné őket. Általában, ujjukat megvágva, vérükkel pecsételik meg az elhatározásukat. Mostanára ez a fogadalom merő szertartásosság lett. Ezért azt a tanítványt, aki Ekidó kezétől lelte halálát, mártírként tisztelték.

Ekidó olyan szigorú mester volt, hogy tanítványai rettegtek tőle. Egyiküknek az volt a dolga, hogy pirkadatkor jelezze a gonggal a nap kezdetét. Egy napon azonban elmulasztotta ezt megtenni, mert egy gyönyörűséges japán lány elvonta a figyelmét, ahogy elhaladt a templom kapuja előtt.

Abban a pillanatban Ekidó a tanítvány háta mögött termett, rásózott a botjával, és a fiú az ijedségtől holtan esett össze.

A tanítvány gyámja, ahogy meghallotta az esetet, nyomban elment Ekidóhoz. Mivel tudta, hogy nem a mester okolható a fiú haláláért, megdicsérte őt a szigorú tanításáért. Ekidó úgy tett, mintha a fiú még életben lett volna.

A történetek után a mester több, mint tíz megvilágosodott tanítványt nevelt ki, akik mindnyájan az örökösei lettek. Ez szokatlanul magas szám volt.

74. JÓ ÚTRA TÉRÉS

Rjokan egész életét a zen gyakorlásának szentelte. Egy napon fülébe jutott, hogy unokafivére, a rokonság zúgolódása ellenére, kéjnére szórja a pénzét. Mivel az unokafivér vette át Rjokan helyét a családi birtok igazgatásában, ezért féltő volt, hogy elherdálja a vagyont. A rokonság megkérte Rjokant, hogy tegyen valamit ez ügyben.

Rjokannak hosszú utat kellett megtennie, hogy újra láthassa unokafivérét, akivel már hosszú évek óta nem találkozott. Az unokafivér úgy tűnt, örült a találkozásnak, és meghívta Rjokant, hogy töltsen az éjszakát az otthonában.

Rjokan egész éjszaka meditációban ült. Mikor reggel indulni készült, így szólt unokafivéréhez:

– Biztosan nagyon öreg vagyok már, hogy így reszket a kezem. Segítenél bekötni a szalmapapucsomat?

Az unokafivér készségesen segített neki.

– Köszönöm. Látod? Az ember napról napra öregebb és gyengébb lesz! Vigyázz nagyon magadra!

Rjokan elment, egy szóval sem említve a kéjnért vagy a rokonság zúgolódását. Az unokafivér attól a naptól kezdve felhagyott a pazarlással.

75. VÉRMÉRSÉKLET

Egy tanítvány elment Bankeihez, és így szólt hozzá:

– Mester, fékezhetetlen természetem van. Mit tegyek?

– Nagyon különös dologra tettél szert. Mutasd csak, mid van!

– Most nem tudom megmutatni.

– Hát akkor mikor tudod?

– Váratlanul tör elő.

– Akkor, biztosan nem az igazi természeted az. Ha az volna, bármikor meg tudnád mutatni nekem. Amikor megszülettél, nem rendelkezted velem, és szüleidtől sem kaptad. Gondolkodj ezen!

76. KŐ-TUDAT

A kínai Hogen zen mester magányosan élt egy kicsinyke templomban. Egy napon négy vándor szerzetes jelent meg nála, és megkérték, hadd rakjanak tüzet az udvaron, hogy átmelegedjenek.

A négy vándor szerzetes, miközben tüzet rakott, a szubjektivitás és az objektivitás kérdéséről vitatkozott. Hogen fülelt, majd odament hozzájuk, és így szólt:

– Itt van ez a nagy kő. Mit gondoltok, a tudatokon kívül vagy belül van-e?

Az egyik szerzetes így válaszolt:

– A buddhista létszemlélet szerint minden a tudatból fakad. Tehát azt kell hogy mondjam, ez a kő a tudatomon belül van.

– Biztosan nehéz lehet a fejed, ha egy ekkora követ cipelsz benne – jegyezte meg Hogen.

77. NE RAGASZKODJ A MOCOKHOZ!

Zengecu, a Tang-dinasztia korának egy kínai mestere, a következő tanácsokat írta tanítványainak:

1. A világban élni és nem ragaszkodni a világ mocskához, az igazi zen tanítvány útja.

2. Amikor valaki a szemed láttára cselekszik jól, kövesd a példáját. Amikor más vétkéről hallasz, ne kövesd el ugyanazt.

3. Ha egyedül vagy egy sötét szobában, légy olyan, mintha előkelő vendéged lenne. Fejezd ki az érzelmeidet, de csak oly mértékben, hogy kifejezze igaz természetedet.

4. A szegénység a kincs. Sohase cseréld fel a könnyű életre.

5. Lehet, hogy valaki bolondnak tűnik, de nem az. Lehet, hogy gondosan őrzi a bölcsességét.

6. Az erkölcsi tisztaság az önfegyelem gyümölcse, nem hullik magától az égből, mint az eső vagy a hó.

7. A szerénység valamennyi erény alapja. Engedd, hogy szomszédjaid előbb fedezzenek fel téged, mint ahogy te megismerkedsz velük.

8. A nemes szív soha nem igyekszik előrejutni. Szavai olyanok, mint az értékes drágakövek: ritkán hallhatóak, és rendkívül értékesek.

9. Az őszinte tanítványnak minden nap szeren-

csés. Az idő múlik, de ő soha nem maradozik el. Nem rendíti meg sem a dicsőség, sem a szégyen.

10. Magadat bírárd, sose másokat. Ne vitatkozz a jóról és a rosszról.

11. Néhány dolgot, bár helyesek, nemzedékeken át helytelennek ítélték meg. Mivel az igazságosság értékét esetleg csak évszázadok múlva becsülik meg, ezért ne sóvárogj azonnali nagybecsülésre.

12. Élj megfontoltan, és hagyd az eredményeket a világmindenség nagy törvényére. Töltsd napjaidat békés szemlélődésben.

78. IGAZI JÓLÉT

Egy gazdag ember megkérte Szengait, hogy írjon egy mondatot a családja jólétének folytatódásáért, amit az egymást követő nemzedékek kincsként adhatnak át egymásnak.

Szengai átvette a papírt, és írni kezdett: „Az apa meghal, a fiú meghal, a fiúunoka meghal.”

A gazdag ember dühösen így szólt a mesterhez:

– Azt kértem, írjon valamit a családom boldogulásáért! Miért csinál ebből viccet?

– Nem állt szándékomban tréfálni. Ha fiad előbb halna meg, mint te, az szörnyű fájdalmat okozna neked. Ha fiúunokád apja előtt távozna el, mindkettőtök szíve megszakadna. Ha családod tagjai, nemzedékről nemzedékre, abban a sorrendben hagynák el a világot, ahogy leírtam, akkor ez az élet természetes rendje szerint történne. Ezt nevezem igazi jólétnek.

79. FÜSTÖLŐTARTÓ

Egy Kame nevű nagaszaki asszony azon kevesek közé tartozott, akik füstölőtartókat készítettek Japánban. A művészi kivitelezésű füstölőtartókat csak teaházakban vagy családi sírhelyek előtt állították fel.

Kame – kinek édesapja is ugyanezt a mesterséget űzte – nagyon szerette az italt, a dohányt, és szívesen töltötte idejét férfiak társaságában. Amikor egy kevéské pénzhez jutott, nyomban összejövotelt rendezett, melyre festőket, költőket, ácsmestereket, munkásokat, és mindenféle mesterségű és foglalkozású embereket hívott meg, hogy körükben alakítsa ki művészi terveit.

Kame rendkívül lassan dolgozott, de alkotása mindig mestermű lett. Füstölőtartóit kincsként őrizték olyan otthonokban, ahol a nők egyáltalán nem ittak, nem dohányoztak, és nem találkoztak kötetlenül férfiakkal.

Nagaszaki polgármestere egy napon arra kérte Kame asszonyt, hogy készítsen neki egy füstölőtartót. Kame közel fél évig hozzá se látott a munkának. A polgármester, akit akkoriban magasabb tisztségbe helyeztek át egy távoli városba, meglátogatta, és sürgetni kezdte, lásson neki az alkotásnak.

Kame asszony, ahogy megszállta az ihlet, nyomban munkához látott. Amikor elkészült a művel, felállította egy asztalra, hogy hosszasan és figyelmesen szemügyre vehesse. Rágyújtott, iszogatót előtte, mintha baráti társaságban lett volna, és naphosszat nézegette.

Végül felkapott egy kalapácsot, és összetörte, mert nem látta meg benne azt a tökéletes szépséget, amit bensője megkívánt.

80. IGAZI CSODA

Valahányszor Bankei a Rjumon templomban tanított, mindig sok tanítvány gyűlt össze. Egy sinsu pap, aki a megszabadulást a Szeretet Buddhája nevének recitálásától várta, szörnyen féltékeny lett a tömeget látva, és elhatározta, vitára hívja a mestert.

Bankei beszéde közepén járt, amikor a sinsu pap megjelent. Nyomban olyan zajt csapott, hogy a mester félbeszakította tanítását, és megkérdezte tőle, miért hangoskodik.

– Iskolánk alapítója – dicsekedett a sinsu pap – csodálatos szellemi erővel bír. Képzeljék csak el, a mester a tó egyik partján kézbe vette ecsetjét, a tanítványa a tó másik partján feltartott egy papírt, és ő, anélkül, hogy az ecset a lapot érte volna, felírta szent Amida nevét a papírra. Ön is képes ilyen csodára?

– Lehet, hogy a ti csalótok képes erre a trükkre, de a zen módszere más. Az én csodám az, hogy amikor éhes vagyok, eszem, amikor szomjas vagyok, iszom.

81. CSAK MENJ ALUDNI!

Három nappal Tekiszui halála előtt Gaszan a mester ágya mellett ült. Tekiszui őt választotta utódjául.

Nemrégiben leégett a templom, és Gaszan az újjáépítésen fáradozott.

– Mit fogsz csinálni, ha felépült a templom? – kérdezte Tekiszui.

– Azt szeretnénk, hogy miután Ön meggyógyult, ott tanítson – felelte Gaszan.

– És ha nem élem meg?

– Akkor majd kerítünk valaki más.

– És ha nem találotok?

– Ne kérdezzen ilyen ostobaságokat! Csak menjen aludni! – válaszolta Gaszan.

82. SEMMI NEM LÉTEZIK

Jamaoka Tessu fiatal zen tanítványként egyik mestertől a másikig vándorolt. Egy napon Sokokuban járt, és meglátogatta Dokuon mestert.

Mivel szerette volna megmutatni, mit értett meg a zenből, így szólt hozzá:

– A tudat, a Buddha és az érző lények valójában nem léteznek. A jelenségek igazi természete az üresség. Nincs megvalósítás, nincs érzékcsalódás, nincs bölcs, nincs középszerű ember. Nem létezik átadás, és nincs mit kapni.

Dokuon csendesen pőfékelt, és nem szólt semmit. Majd hirtelen ráhúzott Jamaokára a bambuszpipájával. A fiatalember szörnyen megdühödött.

– Ha semmi nem létezik – érdeklődött a mester –, akkor honnan jön ez a harag?

83. AKI NEM DOLGOZIK, NE IS EGYÉK

A kínai Hjakudzso zen mester még nyolcvanéves korában is együtt dolgozott a tanítványaival, gondozta a kertet, gyomlálta a földet, és metszette a fákat.

A tanítványok sajnálattal nézték a keményen dolgozó öreg mestert, de tudták, nem hallgatna rájuk és nem hagyná abba a munkát, ezért egy napon eldugták a szerszámain.

Másnap a mester egy falatot sem evett. Teltek múltak a napok, és a mester nem evett semmit. „Biztosan megharagudott, hogy eldugtuk a szerszá-

mait” – merengtek a tanítványok. „Jobb lenne, ha visszaadnánk neki.”

Aznap a mester visszakarta a szerszámain, folytatta a munkáját és ugyanúgy evett, mint azelőtt. Este a következő szavakkal fordult a tanítványaihoz:

– Aki nem dolgozik, ne is egyék!

84. IGAZ BARÁTOK

Réges-régen élt Kínában két jó barát. Egyikük, nevezük most Jamamicsinek, gyönyörűen hárfázott. Másikuk, nevezük most Sinkannak, élvezettel hallgatta.

Amikor Jamamicsi dala a hegyeket idézte, Sinkan így áradozott:

– Mintha hegyet látnék magunk előtt!

Amikor a dal a vizekről szólt, így kiáltott fel:

– Mintha itt csobogna a patak!

Egy napon Sinkan megbetegedett és meghalt. Jamamicsi nyomban elvágta a hárfa húrjait és nem játszott többé. Azóta a hárfahúrok elvágása a szoros barátságot jelképezi.

85. LEJÁRT AZ IDEJE

Ikkju zen mester már kisfiú korában is nagyon okos volt.

Tanítójának volt egy értékes, antik teáscsészéje. Egy napon Ikkju véletlenül összetörte, és szörnyen nyugtalan lett. Ahogy meghallotta mestere lépteit, maga mögé rejtette a csésze darabjait. Amikor a mester előtte termett, megkérdezte tőle:

– Miért kell az embereknek meghalniuk?

– Ez természetes dolog. Mindennek meg kell halnia, és csak bizonyos ideig élhet.

Ekkor Ikkju elővette a törött csészét, és így szólt:

– Az Ön csészéjének ideje lejárt!

86. AZ ÉLŐ BUDDHA ÉS A KÁDÁR

A zen mesterek egy félreeső szobában adnak személyre szóló tanítást, ahová senki sem léphet be, amíg a tanítvány bent van a mesternél.

Mokurai, a kjótói Kennin templom zen mestere, szívesen beszélgetett kereskedőkkel és újságírókkal, éppúgy, mint tanítványaival. Egy bizonyos kádár, aki alig tudott írni-olvasni, mindenféle ostobaságot kérdezett tőle, azután megivott egy csésze teát, és hazatért.

Egy napon éppen akkor látogatta meg a mestert, amikor az személyre szóló tanítást szeretett volna adni az egyik tanítványának, ezért Mokurai arra kérte, hogy várjon a másik szobában.

– Úgy tudom, hogy Ön egy élő Buddha – tiltakozott a kádár. – Még a templom kőbuddhái sem utasítják el azt a sok embert, akik összegyűlnek előttük. Miért kellene éppen engem kirekeszteni?

Mokurai kénytelen volt kimenni, hogy találkozhasson a tanítványával.

87. A TANÍTVÁNYOK HÁROM FAJTÁJA

Gettan zen mester a Tokugava-korszak végén élt, és mindig azt mondta:

– A tanítványoknak három fajtája van: azok, akik átadják a zent másoknak. Azok, akik gondozzák a templomokat és a szentélyeket. Azok, akik csak rzszeszsáknak vagy ruhaakasztónak jók.

Gasán ugyanezen a véleményen volt. Amikor Te-kiszui mellett tanult, mestere nagyon szigorú volt hozzá, néha meg is verte. Más tanítványok nem állhatták ezt a tanítási módszert, és elmentek. Gasán ott maradt, mondván:

– A gyenge tanítvány a mester befolyását használja. A közepes tanítvány a mester kedvességét csodálja. A kiváló tanítvány megerősödik a mester fenyítő keze alatt.

88. HOGYAN ÍRJUNK KÍNAI VERSET

Egy ismert japán költő egyszer megkérdezte, hogyan kell kínai verset írni.

– A kínai versek általában négy sorosak – magyarázták neki. – Az első sor tartalmazza a bevezetést, a második sor a folytatást, a harmadik sor elfordul a kezdeti témától és újat kezd, a negyedik sor pedig egységbe foglalja az első hármat. Ennek szemléltetésére íme egy népszerű japán vers:

A selyemkereskedőnek két leánya van.

Az idősebbik húsz, a fiatalabbik tizennyolc éves.

A katona kardjával gyilkolhat,

de ezek a leányok szemükkel ölik a férfiakat.

89. ZEN PÁRBESZÉD

A zen mesterek fiatal tanítványaik kifejezőképességét fejlesztik. Két zen kolostorban egy-egy kiskölyök nevelkedett. Egyikük minden reggel zöldségért ment, és az úton összetalálkozott a másikkal.

– Hová mész? – kérdezte az egyik.

– Amerre a lábam visz – válaszolta a másik.

Az első kisfiú gondolkodóba esett, és nyomban mesteréhez ment segítségért.

– Holnap reggel, amikor újra találkozol vele, kérdezd meg, hová megy – tanácsolta a mester. – Ha ugyanúgy válaszol, mint ma, akkor kérdezd meg tőle, hová megy, ha nincs lába. Ettől biztosan zavarba jön.

A kölykök másnap reggel ismét összetalálkoztak.

– Hová mész? – kérdezte az egyik.

– Amerre a szél fúj – válaszolta a másik.

Az első kiskölyök összezavarodott, és kudarcát elpanaszolta a mesternek.

– Kérdezd meg tőle, hová megy, ha nem fúj a szél

– tanácsolta neki a mester.

Másnap a gyermekek újra találkoztak.

– Hová mész? – kérdezte az egyik.

– A piacra zöldségért – válaszolta a másik.

90. AZ UTOLSÓ BARACK

Tangen gyermekora óta Szengai mellett tanult. Húszéves korában el akarta hagyni tanítóját, hogy összehasonlító tanulmányokat folytasson másokkal, de Szengai nem engedte. Valahányszor Tangen győzködni próbálta, tanítója egy barackot nyomott a fejére.

Végül Tangen megkérte az egyik idősebb szerzetársát, hogy csalja ki Szengaiából az engedélyt. Az idősebb szerzetes sikerrel járt, és így szólt Tangenhez:

– Elintéztem... azonnal megkezdheted zárándokutadat.

Tangen elment Szengaihoz, hogy köszönetet mondjon neki. A mester válaszul ismét barackot nyomott a fejére.

Amikor Tangen ezt elmesélte az idősebb szerzetesnek, az így szólt:

– Hogy micsoda? Szengai nem vonhatja vissza az

engedélyt, csak azért, mert meggondolta magát! Megyek, szólok neki!

– Én nem gondoltam meg magam – mondta Szengai. – Csak még egy utolsó barackot akartam nyomni a fejére, mert tudom, megvilágosodottan tér vissza, és soha többé nem dorgálhatom meg.

91. BANZÓ KARDJÁNAK ÍZE

Matadzsuro Jagju egy híres kardforgató fia volt. Édesapja egy napon kitagadta, mert túlságosan ügyetlennek találta ahhoz, hogy a kardforgatás mestere legyen.

Matadzsuro felment a Futara-hegyre, ahol felkereste Banzó mestert, de a híres kardforgató megerősítette az apa véleményét.

– Nem taníthatlak a kardforgatás művészetével! Képtelen leszel teljesíteni a követelményeket!

– Meddig kell gyakorolnom ahhoz, hogy mester legyek?

– Életed végéig – válaszolta Banzó.

– Nem várhatok addig! Kész vagyok minden nehézséget kiállni, csak hogy tanítson engem! Ha hűséges szolgálja lennék, akkor mennyi ideig tartana?

– Talán tíz évig – válaszolta Banzó.

– Édesapám öregszik, hamarosan nekem kell gondját viselnem – folytatta Matadzsuro. – Ha még keményebben dolgozom, akkor mennyi időre lesz szükségem?

– Talán harminc évre – felelte Banzó.

– Micsoda? Az előbb tíz évet mondott, most pedig harmincat! – kiáltott fel dühösen Matadzsuro. – Bármilyen nehézséget kiállok, csak hogy minél előbb mester lehessenek!

– Ebben az esetben hetven évig kell mellettem maradnod. Aki annyira hajszolja az eredményt, mint te, az aligha tanul alaposan.

– Igaza van – jelentette ki a fiatal fiú, belátta, hogy türelmetlensége miatt kapott szemrehányást.

Banzó közölte vele, hogy soha nem beszélhet a vívásról, és nem nyúlhat a kardhoz. Matadzsuro főzött a mesterre, mosta a szennyesét, megvetette az ágát, söpörte az udvart, gondozta a kertet, de a kardforgatás művészetéről egy szót sem hallott.

Időközben eltelt három év. Matadzsuro egyfolytában dolgozott. Ha jövőjén gondolkodott, elszomorodott, hiszen még csak el sem kezdte tanulni a művészetet, amire egész életét feltette.

Egy napon Banzó mögé lopózkodott és fakardjával szörnyű csapást mért rá.

Másnap, miközben Matadzsuro rizst főzött, Banzó váratlanul ismét rátámadt.

Ezt követően Matadzsuronak éjjel-nappal ki kellett védenie a váratlan támadásokat. Nem volt a napnak olyan pillanata, mikor megfeledkezhetett volna Banzó kardjának ízéről.

Matadzsuro olyan gyorsan tanult, hogy sokszor csalt mosolyt mestere arcára, és Japán legkiválóbb kardforgatója lett.

92. PISZKAVAS ZEN

Hakuin gyakran mesélt tanítványainak egy öregasszonyról, akinek teaüzlete volt, és dicsérte őt, milyen mélyen átlátta a zent. A tanítványok vonakodtak elhinni szavait, és elmentek a teaüzletbe, hogy meggyőződjenek az igazságról.

Az öregasszony valahányszor közeledni látta őket, nyomban meg tudta mondani, hogy teáért jöttek-e vagy csak próbára tenni a bölcsességét. Amennyiben teáért jöttek, boldogan kiszolgálta őket. Ha viszont azért látogatták meg, hogy próbára tegyék, intett nekik, lépjenek be a függöny mögé. Mikor szót fogadtak neki, rájuk vágott a pizskavassal.

A tíz tanítvány közül kilencen nem tudták elkerülni a verést.

93. A MESEMONDÓ ZENJE

Encsó híres mesemondó volt. Szerelmes történetei mélyen felkavarták hallgatói szívét, háborús történetei során pedig úgy érezték magukat, mintha maguk is ott lennének a csatamezőn.

Egy napon Encsó találkozott a világi Jamaoka Tessuval, aki már-már a zen mesterének számított.

– Jól tudom, hogy te vagy Japán legkiválóbb mesemondója, és kedved szerint nevetésre vagy sírásra fakasztod az embereket – mondta Jamaoka. – Meséld el nekem kedvenc történetemet az őszibarack fiúról. Kisfiú koromban édesanyámmal aludtam, aki

gyakran mesélte nekem ezt a történetet. A mese közepén mindig elaludtam. Mondd el ezt a mesét úgy, ahogyan édesanyám szokta.

Encsó akkor nem mert mesélni, mert időre volt szüksége a tanuláshoz. Néhány hónappal később elment Jamaokához, és így szólt:

– Kérlek, hadd meséljem el a történetet!

– Majd máskor – utasította el Jamaoka.

Encsó szörnyen csalódott lett. Tovább folytatta a tanulást és újra próbálkozott. Jamaoka azonban mindig visszautasította. Amikor Encsó mégis mesélni kezdett, Jamaoka a szavába vágott:

– Még nem hasonlítasz az édesanyámra.

Encsónak öt évbe tellett, hogy el tudja mondani Jamaokának a mesét úgy, ahogyan édesanyjától hallotta. Jamaoka így adta át a zent Encsónak.

94. ÉJFÉLI KIRÁNDULÁS

Sok tanítvány gyakorolta a meditációt Szengai mester vezetésével. Egyikük minden este felkelt, átmászott a templomfalon, és bement a városba egy kellemes sétára.

Az egyik éjszaka Szengai a hálóterem ellenőrzésekor észrevette, hogy ez a tanítvány nincs az ágyában, és megtalálta azt a magas széket is, melyet a fal megmászásához használt. Szengai odébb tette a széket, és maga állt a helyére.

Amikor a csavargó visszatért – nem sejtve, hogy Szengai áll a szék helyén – a mester fejére lépett, és

beugrott a kertbe. Miután észrevette, hogy mit tett, megrémült.

– Nagyon hűvös van kora hajnalban. Vigyázz, meg ne fázz! – suttogetta a mester.

A tanítvány többé nem szokott ki sétálni éjszaka.

95. LEVÉL EGY HALDOKLÓHOZ

Basszui a következő levelet írta egy haldokló tanítványának:

„A tudat igazi természete nem keletkezik és nem múlik el. A tudat igazi természete nem a mulandó létezés, és nem az üresség. Nincs színe és nincs formája. Nem élvez gyönyört, és nem érez fájdalmat.

Tudom, nagyon beteg vagy, és jó zen tanítványként nézel szembe a betegséggel. Lehet, hogy nem tudod pontosan, ki szenved, de kérdezd meg magadtól: „Mi ennek a tudatnak a lényege?” Csak elmélkedj ezen! Többre nem lesz szükséged. Ne vágyj semmire! Amikor meghalsz, végtelenné válsz, ahogy a hópehely elolvad a napsütésben.”

96. EGY CSEPP VÍZ

Giszan zen mester megkérte az egyik fiatal tanítványát, hozzon neki egy vödör vizet, lehűteni a fürdőjét.

A tanítvány elment egy vödör vízért, lehűtötte a fürdőt, és a vödör alján maradt kevéske vizet kiöntötte a padlóra.

– Te ostoba! Miért nem adtad a maradék vizet a növényeknek? Milyen jogon pocskolsz el akár egyetlen cseppet is ebben a templomban?

A fiatal zen tanítvány abban a pillanatban megvalósította a zent, és nevét Tekiszuira változtatta, ami egy csepp vizet jelent.

97. VILÁGTALANUL

Régen Japánban bambuszból és papírból készült lámpásokat használtak, melyek belsejében gyertya égett. Egy világtalan ember meglátogatta barátját egy éjszaka, és az egy lámpást ajánlott fel neki, hogy hazátra vigye magával.

– Nincs szükségem lámpásra – szolt a vak. – Nekem egyre megy, hogy sötét van-e vagy világos.

– Tudom, nincs szükséged lámpásra, hogy megtaláld a hazafelé vezető utat, de ha nincs nálad lámpás, még valaki neked megy. Vidd csak magaddal!

A világtalan hazaindult kezében a lámpással, és alig tett meg néhány métert, mikor valaki egyenest neki ment.

– Nem lát a szemétől!? – kiáltott rá az idegenre. –
Nem látja, hogy világít a lámpásom?

– Világod kialudt, testvér – válaszolta az idegen.

98. NEM-RAGASZKODÁS

Kitanó Gempó, az Eihei templom apátja, kilencvenkettő esztendőskorában hunyt el 1933-ban. Egész életében arra törekedett, hogy ne ragaszkodjon semmihez sem. Húszéves korában vándorló szerzetesként összetalálkozott az úton egy dohányos utazóval. Amint leereszkedtek a hegyi ösvényen, leültek pihenni egy fa alá. Az utazó megkínálta Kitanót dohánnyal, aki nyomban elfogadta, mert nagyon éhes volt.

– Milyen finom ez a dohány! – szólta Kitanó. Az utazó odaadta neki tartalék pipáját és dohányát, majd elváltak.

Kitanó gondolkodóba esett: „Az ilyen kellemes dolgok még megzavarják a meditációt. Mielőtt túlásba vinném, most azonnal abbahagyom.” Fogta a pipát és a dohányt, és elhajította.

Huszonhárom éves korában a Ji-kinget, a világmindenség legmélyebb tanát tanulmányozta. Beköszöntött a tél, és meleg ruhákra volt szüksége. Nyomban megírta tanítójának, aki messzi vidéken élt, hogy miben szűkölködik, majd megkért egy utazót, kézbesítse a levelet. A tél vége felé járt, de még nem érkezett válasz, és a ruhákat sem kapta meg. Kitanó a Ji-king bölcs útmutatásához folyamodott, amely könyv a jövendölés művészetét tanítja, hogy megtud-

ja, a levele elkallódott-e vagy sem. A jelek azt mutatták, hogy levele nem érkezett meg. Később tanítója küldött neki egy levelet, melyben nem tett említést a ruhákról.

Kitanó elgondolkodott: „Ha ilyen pontosan meg tudom határozni a történéseket a Ji-kingen keresztül, akkor még elhanyagolom a meditációm.” Kitanó felhagyott e csodálatos tanítás tanulmányozásával, és többé nem folyamodott az erőihez.

Huszonnyolc éves korában kínai kalligráfia művészetet és költészetet tanult. Olyan tehetséges volt ezekben a művészetekben, hogy tanítója nem győzte dicsérni. Kitanó eltűnődött: „Ha most nem fejezem be, akkor költő leszek, és nem zen mester.” Nem írt többé verset.

99. TOSZUI ECETJE

Toszui volt az a zen mester, aki otthagya a templomok formalizmusát, és egy híd alatt élt koldusok társaságában. Amikor már nagyon öreg volt, egy barátja segített neki, hogy koldulás nélkül kereshesse meg betevő falatját. Megmutatta neki, hogyan kell rizst gyűjteni, és hogyan készíthet belőle ecetet. Toszui ebből élt élete végéig.

Miközben Toszui ecetet gyártott, az egyik koldus megajándékozta egy Buddha képpel. Toszui felakasztotta kunyhója falára, és a következő szöveget bigygyesztette mellé:

„Amida Buddha Úr! Ez az apró szoba nagyon

szűk. Ha itt jár átutazóban, egész nyugodtan megszállhat nálam. De nehogy azt higgye, hogy arra kérem, segítsen újraszületni az Ön paradicsomában.”

100. A CSEND TEMPLOMA

A félszemű Soicsi, a tökéletesen megvilágosodott zen mester, a Tokufu templomban tanított.

A templomban éjjel-nappal síri csend honolt. A mester még a szútra éneklést is eltörölte, hogy tanítványai csendben meditálhassanak.

Amikor a mester meghalt, az egyik idős szomszédasszony arra lett figyelmes, hogy a templomban harangok szólnak és szútrát énekelnek. Nyomban rájött, az öreg Soicsi mester eltávozott.

101. BUDDHA ZENJE

Buddha azt mondta: „A királyokra és uralkodókra úgy tekintek, mintha porszemek volnának. Az aranykincseket és gyémántokat úgy szemlélem, mintha téglák és kavicsok lennének. A legfinomabb selyemköntösöket szakadt rongyoknak tartom. A világmindenség milliárdnyi világa egy gyümölcs magvai nekem, és Indiá legnagyobb tava egy olajcsepp a lábamon. A világ tanításait úgy hallgatom, mintha mágusok áltatása lenne. A megszabadulás legmélyebb tanában meglátom, hogy az csak egy álombeli aranybrokát. A megvilágosodottak szent

ösvényét úgy tekintem, mint a szemünk láttára hulló virágot. A meditációt hegytömbként tapasztalom, a Nirvánát pedig úgy, mint nappali rossz álmot. A jó és rossz véleményt úgy szemlélem, mint egy sárkány kigyózó táncát, a hiedelmek növekedését és hanyatlását pedig úgy, mint a négy évszak hátramaradt nyomait.